

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

พ.ศ. 2540 - 2559

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

1. นายชาติรัฐมนตรี	ประธานกรรมาธิการ
2. รองนายชาติรัฐมนตรีที่หนึ่งนายชาติรัฐมนตรี
ผดุงพรมาน	รองประธานกรรมาธิการ
คนที่หนึ่ง
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	รองประธานกรรมาธิการ
คนที่สอง
4. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	กรรมาธิการ
5. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน	กรรมาธิการ
6. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมาธิการ
7. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม	กรรมาธิการ
8. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	กรรมาธิการ
9. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	กรรมาธิการ
10. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข	กรรมาธิการ
11. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมาธิการ
12. เลขาธิการคณะกรรมาธิการพิเศษการเศรษฐกิจ
และสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	กรรมาธิการ
13. เลขาธิการคณะกรรมาธิการส่งเสริมการลงทุน	กรรมาธิการ
14. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมาธิการ
15. นายจตุตถ จีเพ็ชรเจริญ	กรรมาธิการ
16. นายจตุพร บุรุษพัฒน์	กรรมาธิการ
17. นายธีระ วัฒนสุข	กรรมาธิการ
18. นายไพโรจน์ สุภาวนิช	กรรมาธิการ
19. นายไพโรจน์ เกียรติพิริยะ	กรรมาธิการ
20. นายวิจิตร ศรีสุพันธ์	กรรมาธิการ
21. พลตำรวจตรี ปวีณา สุทธิสุภาพ	กรรมาธิการ
22. นายกรพงษ์ ชาติวิจิตร	กรรมาธิการ
23. ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	กรรมาธิการและเลขาธิการ

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
 60/1 ซอยพหลโยธินเลขที่ 7
 ถนนพหลโยธินที่ 6 กรุงเทพฯ 10400
 โทรศัพท์ 272-7130-8
 โทรสาร 271-3226
 email : kwong@mcza.m.go.th

**นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ**

พ.ศ. 2540 - 2559

**สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม**

คำนำ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 กำหนดขึ้น โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศ ที่เกื้อกูลและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน

การจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 13 (1) กล่าวคือ ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่เสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เพื่อจะใช้เป็นแนวทางและกรอบแห่งการบริหารงานการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศ ซึ่งการจัดทำนโยบายดังกล่าวคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการยกร่างนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นองค์กรรับผิดชอบ ทั้งนี้ ได้มีการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ และดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้ม ทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมา วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข และจัดทำเป็นนโยบายเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของคณะอนุกรรมการที่อยู่ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะกรรมการควบคุมมลพิษ ตลอดจนการจัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นจากหน่วยราชการ องค์กรเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และสื่อมวลชน เพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำเป็นภาพรวมของนโยบายที่มีความครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้อง

กับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม ทั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาในขั้นสุดท้ายจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 ให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559

เนื่องด้วยลักษณะงานแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องใช้เวลาและมีความต่อเนื่องในการดำเนินงานจึงจะสัมฤทธิ์ผล นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 จึงได้กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมระยะยาว 20 ปี ส่วนการถ่ายทอดนโยบายและแนวทางที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพึงปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ด้วยการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 35 และมาตรา 36 รวมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ตามมาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 และมาตรา 41

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับนี้ ได้กำหนดแนวทางการบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องประสานความร่วมมือ ร่วมใจผนึกกำลัง ในการที่จะสืบสานการดำเนินงานตามนโยบายให้บังเกิดผล เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนคนไทย โดยส่วนรวมต่อไป

สารบัญ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

พ.ศ. 2540 - 2559

หน้า

สาระสำคัญ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

- แนวความคิดและหลักการ 1
- สถานการณ์ 6
- วิสัยทัศน์ 9
- วัตถุประสงค์ 10
- เป้าหมาย 10
- นโยบายหลัก 13

ภาคผนวก

นโยบายเฉพาะด้านและแนวทางในการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ

- ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน 15
- ทรัพยากรป่าไม้ 22
- ทรัพยากรน้ำ 27
- ทรัพยากรแร่ 31
- ทรัพยากรพลังงาน 35
- ทรัพยากรชายฝั่งทะเล 38

นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ

- มลพิษทางน้ำ 45
- มลพิษทางอากาศ 50
- มลพิษจากเสียงและความสั่นสะเทือน 54
- มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 57
- มลพิษจากสารอันตราย 62
- มลพิษจากของเสียอันตราย 67

นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม 71

นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน 77

นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม 85

นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม 89

สาระสำคัญ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

พ.ศ. 2540 - 2559

สาระสำคัญ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

พ.ศ. 2540 - 2559

1. แนวความคิดและหลักการ

1.1 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีความมุ่งหมายที่จะให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อันจะยังผลให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพแห่งชีวิตของประชาชน โดยได้กำหนดแนวทางที่จำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดทดแทนได้ ให้เข้าสู่สภาพสมดุลของการใช้และการเกิดทดแทน และกำหนดแนวทางการแก้ไขจัดภาวะมลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน มลฝอยและสิ่งปฏิกูล สารอันตราย และของเสียอันตราย ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในอนาคต

การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของประชาชาติเป็นสิ่งที่รัฐจำเป็นต้องทำ และที่ทำมานับว่าได้ผลดีเป็นที่ชื่นชม นับแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ. 2504 - 2509) เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แต่ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ในระยะแรกประเทศไทยซึ่งก็เป็นเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ทั่วไป ที่มีได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายและแผนงานป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งยังผลให้เกิดการฉกชิงใช้ทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นการทำลายดุลยภาพของระบบนิเวศ และทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งเห็นได้จากดัชนีรายได้ประชาชาติ จึงมิได้สะท้อนให้เห็นความสูญเสียและสูญเปล่าของทรัพยากรธรรมชาติและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม รายได้ของประชากรที่เพิ่มพูนขึ้นแม้จะช่วยให้ประชาชนมีของกินและของใช้มากขึ้น แต่ก็ทำให้คุณภาพของชีวิตลดน้อยถอยลง อันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และการเสียดุลยภาพของธรรมชาติ ซึ่งมีคุณค่าที่ประเมินมิได้และยากที่จะฟื้นฟูให้คืนสู่สภาพเดิมได้ เช่น ป่าไม้ ซึ่งนอกจากเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง

ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่อการดำรงชีพแล้ว ป่าไม้ยังเป็นระบบนิเวศที่ค้ำจุนรักษาคุณภาพของธรรมชาติในการควบคุมสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้ฝนตกตามฤดูกาล เป็นเขตกำบังลมพายุ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำและระบายน้ำที่มนุษย์ได้มีใช้ตลอดปี ช่วยป้องกันบรรเทาอุทกภัย ป้องกันการพังทลายของหน้าดินจากกระแสน้ำและลมพายุ เป็นนิเวศของมวลพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ประกอบกันเป็นระบบ เป็นห่วงโซ่อาหาร อันเป็นวงจรพลังงานของสิ่งมีชีวิต ตลอดจนเป็นแหล่งที่ใช้ประโยชน์จากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และผลิตออกซิเจนซึ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตของมวลมนุษย์และสัตว์ ป่าไม้ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่ค้ำจุนคุณภาพของธรรมชาติและเป็นปัจจัยสำคัญของชีวิต ได้เคยมีอยู่ในประเทศของเรารวมทั้งสิ้น 171 ล้านไร่ หรือร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศในปี 2504 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 แต่จากข้อมูลล่าสุด ปี 2536 ปรากฏว่า พื้นที่ป่าไม้รวมทั้งประเทศเหลืออยู่เพียง 83.5 ล้านไร่ หรือร้อยละ 26 ของพื้นที่ประเทศ การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ดังกล่าว และความเสื่อมโทรมในด้านต่างๆ ของสิ่งแวดล้อมในช่วงที่ผ่านมา แม้จะเป็นผลจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็มีใ้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจย่อมจะยังให้เกิดการใช้ทรัพยากรในลักษณะทำลายและเกิดความเสื่อมโทรมอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เพียงแต่ว่านโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ควรจะต้องมีนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วยเท่านั้น การพัฒนาเศรษฐกิจก็จะดำเนินไปได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมดังที่ได้เป็นมา อีกทั้งนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็จะเป็นอุปสรรคสกัดกั้นการพัฒนาเศรษฐกิจ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมระยะยาว 20 ปี จาก พ.ศ.2540 ถึง 2559 เนื่องด้วยลักษณะงานการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องใช้เวลาและมีความต่อเนื่องในการดำเนินงานจึงจะสัมฤทธิ์ผล ในการพิจารณากำหนดนโยบายและแนวทางในช่วงจากปี 2540 ถึงปี 2559 นั้น นอกจากจะได้คำนึงถึงความสำคัญระดับวงในการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และความจำเป็นในการฟื้นฟู ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ก็ยังได้คำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญอย่างอื่นที่จะมีบทบาทเกี่ยวข้องเป็นตัวแปรในช่วง 20 ปี กล่าวคือ

- (1) ประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในฐานะผู้ทำการ ผู้บริโภค - อุปโภค และผู้อาศัย
- (2) เทคโนโลยี ซึ่งจะนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งการผลิต การสื่อสาร การคมนาคม การบริการ การขจัดแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(3) บทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ ซึ่งจะมีส่วนในการบริหาร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการ เฝ้าระวังและการสร้างจิตสำนึกของชุมชน

(4) บทบาทขององค์กรเอกชนในการมีส่วนร่วมในหน่วยงานระดับต่างๆ ในงาน ด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเฝ้าระวังและการสร้างจิตสำนึกของประชาชน และการ ระดมกำลังอาสาสมัครงานด้านสิ่งแวดล้อม

แผนงานที่จะแสดงและสะท้อนบทบาทขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องปรากฏเป็นรูปธรรมในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะ 5 ปี และถ่ายทอดไปอยู่ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ระยะ 1 ปี ดังจะได้กล่าวต่อไปในข้อ 1.2.2 ข้อ 1.2.3 ข้อ 1.2.4 และข้อ 1.2.5

1.2 บริบทของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559

1.2.1 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 ได้จัดทำขึ้น ตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 13 (1) กล่าวคือ ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี องค์ประกอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาตินี้ บทบัญญัติในมาตรา 12 กำหนดให้นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่เกินแปดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ ในจำนวนนี้จะต้องมีผู้แทนภาคเอกชนร่วมอยู่ด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง และมีปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการและเลขานุการ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ดังกล่าว จึงได้รับการพิจารณาตรวจสอบ และกลั่นกรองมาแล้วอย่างกว้างขวางเป็นขั้นตอนจากทุกฝ่าย ก่อนที่จะนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบ

1.2.2 ระยะเวลาของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามมาตรา 13 (1) ที่ได้กำหนดไว้เป็นช่วง 20 ปีนั้น นอกจากจะได้คำนึงถึงลักษณะงานด้านสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังได้คำนึงถึงรูปแบบและวิธีการที่จะถ่ายทอดนโยบายและแนวทางที่กำหนดไว้ในช่วง 20 ปีไปดำเนินการโดยจัดทำเป็น “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 35 และมาตรา 36 และจัดทำเป็น “แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด” ในมาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 หรือมาตรา 41 แล้วแต่กรณี

1.2.3 สำหรับ “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” นั้น มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้จัดทำโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดขึ้นตามมาตรา 13 (1) และให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม อีกทั้งได้กำหนดว่า ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนงานหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2540 - 2559 จึงเป็นกรอบนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในช่วง 20 ปี ที่จักพึงถ่ายทอดจัดทำเป็น “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” ต่อเนื่องกันเป็น 4 แผน ๆ ละ 5 ปี เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแนวทางตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2540 - 2559 โดยให้ครอบคลุมและประกอบด้วยแผนงานในเรื่องต่างๆ ซึ่งมาตรา 36 ได้กำหนดไว้แล้วด้วย รวมทั้งเรื่องที่หน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันเป็นกรณีที่พึงถือได้ว่าคลุมถึงกรุงเทพมหานคร ดังจะได้กล่าวต่อไปในข้อ 1.2.5

1.2.4 แผนงานและการดำเนินงานตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระยะ 5 ปีดังกล่าว ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จะถ่ายทอดนำไปจัดทำเป็นแผนการดำเนินงานของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามนัยของมาตรา 35 วรรคท้าย ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วใน

ข้อ 1.2.3 รวมทั้งการที่จะต้องถ่ายทอดนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้จัดทำให้สอดคล้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามความในมาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 40 หรือมาตรา 41 ดังที่ได้กล่าวถึงในข้อ 1.2.2

สำหรับจังหวัดในท้องที่เขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 นั้น แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นในเขตที่ประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ เป็นผู้จัดทำเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นให้นำมารวมเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดด้วย

1.2.5 ส่วนเขตกรุงเทพมหานครนั้น แม้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในหมวด 3 ส่วนที่ 2 ที่ว่าด้วยการวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะมีได้มีบทบัญญัติกล่าวถึงไว้โดยเฉพาะก็ตาม แต่นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2540 - 2559 มีขอบข่ายครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งเขตกรุงเทพมหานครด้วย ดังนั้นแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระยะเวลา 5 ปี ดังกล่าวข้างต้น จึงต้องรวมถึงแผนงานและแนวทางการดำเนินงานในเขตกรุงเทพมหานคร และถ่ายทอดเป็นแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยอนุโลมตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วยแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

1.3 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2540 - 2559 ประกอบด้วยนโยบายหลัก 6 ประการ ดังนี้

นโยบาย 1 : นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ

นโยบาย 2 : นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ

นโยบาย 3 : นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

นโยบาย 4 : นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน

นโยบาย 5 : นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

นโยบาย 6 : นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

2. สถานการณ์

2.1 ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และการจัดการไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ในอดีตมีปริมาณลดลง และอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมจนกลายเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของการพัฒนา

2.1.1 การจัดการทรัพยากรดินและการใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพทั้งในเขตเมืองและชนบท มีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมตามสมรรถนะ จำนวน 110 ล้านไร่ มีการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำลำธารและการเกษตร 134 ล้านไร่ และมีที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์จำนวน 191 ล้านไร่ เกิดปัญหามลพิษทางดินจากการตกค้างของสารพิษที่ใช้ในการเกษตร อุตสาหกรรม และชุมชน การแพร่กระจายของพื้นที่ดินเค็ม โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการแพร่กระจายดินเค็ม 19.4 ล้านไร่ และพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลก็มีแนวโน้มการแพร่กระจายดินเค็มมากขึ้น ส่วนบริเวณกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเขตชุมชนหนาแน่น เกิดการทรุดตัวของแผ่นดิน เนื่องจากการสูบน้ำบาดาลมาใช้ในปริมาณมากเกินกว่าน้ำธรรมชาติจากแหล่งอื่นทดแทนได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สำคัญ คือ การกระจายการถือครองที่ดิน ปรากฏว่าประชากรร้อยละ 90 ของประเทศ มีที่ดินถือครองเฉลี่ยคนละไม่เกิน 1 ไร่ ในขณะที่ประชากรร้อยละ 10 มีที่ดินถือครองคนละกว่า 100 ไร่ รวมทั้งมีหมู่บ้านประมาณร้อยละ 30 ของประเทศที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ และมีเกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกิน แต่ต้องเช่ากว่า 5 แสนครัวเรือน

2.1.2 พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว โดยมีอัตราการลดลงในระหว่างปี 2504 - 2536 เฉลี่ยปีละ 2.73 ล้านไร่ และถึงแม้จะมีการยกเลิกพื้นที่สัมปทานป่าไม้ในปี 2532 แล้วก็ตาม ปรากฏว่าในช่วงปี 2532 - 2536 พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลาย 6.18 ล้านไร่ หรือมีอัตราการลดลงเฉลี่ยปีละ 1.5 ล้านไร่ โดยในปี 2536 มีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียง 83.5 ล้านไร่ หรือร้อยละ 26 ของพื้นที่ประเทศ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ส่งผลต่อการสูญเสียองค์ประกอบของระบบนิเวศป่าไม้ ความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพถูกทำลาย พืชพรรณและสัตว์ป่าที่มีคุณค่าได้สูญพันธุ์ไปแล้วบางส่วน การปลูกป่าทดแทนไม่สามารถชดเชยพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลายได้ และการปลูกป่าทดแทนส่วนใหญ่เป็นสวนป่าเศรษฐกิจที่ไม่ได้ให้คุณค่าทางระบบนิเวศของป่าไม้เมืองร้อน รวมทั้งไม่สามารถทดแทนหรือฟื้นฟูองค์ประกอบของระบบนิเวศที่สูญเสียไป

2.1.3 การเพิ่มขึ้นของประชากรและการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจทำให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้น ปริมาณการใช้น้ำในช่วงปี 2523 - 2533 ได้เพิ่มขึ้นจาก 20,530 ล้านลูกบาศก์

เมตร เป็น 43,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ในขณะที่ศักยภาพในการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่มีน้อย ประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของแหล่งน้ำธรรมชาติและที่จัดสร้างไว้ลดลง และมีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ส่วนการใช้ประโยชน์จากน้ำใต้ดินยังไม่เหมาะสม จึงมีผลทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนน้ำ ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การบริการ และการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมทั้งเพื่อการผลักดันน้ำเค็ม ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นตามอัตราความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ความไม่สม่ำเสมอของปริมาณน้ำในแต่ละช่วงของปี ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมและวิกฤตภัยแล้ง ในปี 2537 มีหมู่บ้านที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคอย่างรุนแรงในฤดูแล้งจำนวนกว่าร้อยละ 50 จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งด้านการจัดหาและการใช้ประโยชน์ โดยให้มีการพัฒนาเป็นระบบลุ่มน้ำครอบคลุมในทุกลุ่มน้ำ

2.1.4 แร่เป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทหมดเปลือง ไม่สามารถเกิดทดแทนขึ้นได้ในระยะสั้น แต่เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงมีการพัฒนาและนำมาใช้อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยมีการนำมาใช้ประโยชน์อย่างไม่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ได้รับผลตอบแทนต่ำ และเนื่องจากไม่ได้พิจารณาการใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบ จึงทำให้สูญเสียผลประโยชน์ข้างเคียงหรือต่อเนื่อง การนำทรัพยากรแร่มาใช้ประโยชน์อย่างไม่เหมาะสมนอกจากก่อให้เกิดภาวะความเสื่อมโทรมของแหล่งแร่แล้ว ยังมีปัญหาที่สำคัญ คือ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภทอื่น ทั้งนี้เพราะขาดการประสานนโยบายและแผนการจัดการทรัพยากรแร่ ทรัพยากรธรณี และทรัพยากรอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ รวมทั้งกฎหมายและระเบียบข้อบังคับยังไม่เอื้ออำนวยต่อการควบคุมให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.5 พลังงานเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาและมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ ความต้องการใช้พลังงานได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมาก โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้า คาดว่าในปี 2554 จะมีปริมาณความต้องการใช้ถึง 43,832 เมกกะวัตต์ ในขณะที่ปี 2537 มีกำลังผลิตติดตั้งเพียง 12,948 เมกกะวัตต์ ดังนั้นในอนาคตหากไม่มีการจัดการทรัพยากรพลังงานให้มีประสิทธิภาพแล้ว อาจทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนพลังงาน นอกจากนี้การผลิตและการใช้พลังงานในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพและประหยัดเท่าที่ควร จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพราะไม่ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันปัญหา แต่เป็นการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้า

2.1.6 การใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลและที่ได้น้ำทะเลเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการอื่น ๆ โดยคำนึงแต่ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ไม่มีมาตรการอนุรักษ์ที่เหมาะสม ทำให้ทรัพยากรชายฝั่งทะเล ได้แก่ ป่าชายเลน ชายหาด ปะการัง หญ้าทะเล สหรัยทะเล น้ำทะเลชายฝั่ง และทรัพยากรประมงชายฝั่ง อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลนได้ถูกบุกรุกทำลายเหลือประมาณ 1 ล้านไร่ ในปี 2536 ลดลงจากปี 2504 ถึงร้อยละ 57 ส่วนปะการังทั้งฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทยก็มีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลงตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่ หรือการก่อสร้างแนวป้องกันคลื่นลมกีดขวางทางน้ำ จนทำให้เกิดการพอกพูนมวลทรายในแนวปะทะ ส่วนแนวตรงข้ามจะเกิดการสูญเสียมวลทราย เกิดการกัดเซาะชายฝั่งตามแรงลม และกระแสน้ำ! จนมีผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2.2 การเพิ่มของประชากรและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวของการเกษตร อุตสาหกรรมการคมนาคม การท่องเที่ยว การค้าและบริการ นอกจากจะส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ยังได้ก่อให้เกิดการแพร่กระจายมลพิษ ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำในแม่น้ำและแหล่งน้ำ มลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองและก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ในบริเวณการจราจรหนาแน่น ปัญหาเสียงและกลิ่นในแหล่งชุมชนและอุตสาหกรรม ปัญหามูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ไม่สามารถกำจัดได้หมด ปัญหาการกำจัดของเสียติดเชื้อและของเสียอันตรายไม่ถูกสุขลักษณะ มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุของสารเคมี รวมทั้งมีแนวโน้มของการสะสมสารพิษในสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น ในขณะที่การบริหารและการจัดการมลพิษที่ผ่านมายังไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ ประชาชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานในท้องถิ่นยังมีไม่มากเท่าที่ควร

2.3 แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม ซึ่งเป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาติ มีสภาพเสื่อมโทรมจากสาเหตุภัยธรรมชาติและการทำงานของมนุษย์ การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม ทำให้ขาดการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ขาดการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณโดยรอบ รวมทั้งกฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่ไม่เอื้ออำนวยต่อการนำไปปฏิบัติ

2.4 ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนทั้งในเขตเมือง ชุมชนชนบท และชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตป่า เกิดขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรไม่สอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากร

ธรรมชาติและบริบทพื้นฐาน ในชุมชนเมืองมีการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถจัดหาบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้เพียงพอต่อความต้องการ ขาดการวางแผนหรือควบคุมการใช้ที่ดินทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานที่ไม่เหมาะสม เกิดชุมชนแออัดและปัญหาสังคม ส่วนชุมชนชนบทและชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตป่า มีการเปลี่ยนแปลงทั้งกิจกรรมและพฤติกรรม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมถูกทำลาย ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนที่เหมาะสม และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2.5 ปัจจุบันการศึกษาได้มีการสอดแทรกความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระบบและนอกระบบแล้ว แต่ยังไม่สามารถเสริมสร้างให้ประชาชนเกิดความตระหนัก มีทักษะ มีส่วนร่วมคิดและร่วมทำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้เท่าที่ควร เพราะหลักสูตรการศึกษาขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องของเนื้อหาในระหว่างระดับชั้น รวมทั้งขาดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม ส่วนการประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละหน่วยงาน ยังไม่เป็นระบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพราะขาดนโยบายหลักและขาดเครือข่ายระบบข้อมูลสารสนเทศสิ่งแวดล้อม รวมทั้งไม่มีระบบการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชนที่มีประสิทธิภาพและขาดความต่อเนื่อง

2.6 การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วน รวมทั้งเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต้นแบบหรือสาธิต จำเป็นต้องขยายขอบข่ายงานศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วไปใช้ให้บังเกิดผลอย่างกว้างขวาง

3. วิสัยทัศน์

การพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งในส่วนของทรัพยากรธรรมชาติที่สูญสิ้นไป หรือที่เหลือก็อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม และเกิดภาวะมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน หากไม่มีการปรับแนวทางการพัฒนา ปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นวิกฤตแล้วนั้น ก็ยากที่จะบำบัดฟื้นฟูได้ นอกจากนี้ปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงกันใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะรุนแรงมากขึ้นตามการขยายตัวของประชากรและการพัฒนาในแต่ละสาขา ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงต่อไปจะต้องมุ่งให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนา

กระบวนการผลิตทั้งในสาขาเกษตรและอุตสาหกรรมที่ไม่ทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจน การปฏิบัติตามพันธกรณีข้อตกลงระหว่างประเทศหรือเงื่อนไขในการค้าระหว่างประเทศ วิทยาศาสตร์ในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในช่วงต่อไปมีดังนี้

3.1 ทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้มีการใช้ประโยชน์ทาง เศรษฐกิจบนพื้นฐานการอนุรักษ์ และความเป็นธรรมในสังคม

3.2 ระบบการบริหารและการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในลักษณะ องค์รวมโดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชนและประชาชน ผนึกกำลังและมีส่วนร่วม ตั้งแต่ ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย วางแผนและติดตามตรวจสอบ

3.3 ประชาชนมีจิตสำนึก และร่วมดำเนินการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูคุณภาพ สิ่งแวดล้อม

4. วัตถุประสงค์

4.1 รักษาและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาพ อนามัยที่ดีของประชาชน

4.2 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยฟื้นฟูบูรณะ ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถฟื้นฟูสภาพได้ให้มีศักยภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาใน อนาคต รวมทั้งสงวนรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่สามารถฟื้นคืนสภาพได้อย่าง ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

4.3 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และกระจาย อำนาจหน้าที่ไปสู่จังหวัดและท้องถิ่น

5. เป้าหมาย

5.1 รักษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้เสื่อมโทรมไปกว่าในปัจจุบัน และ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม เพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

5.1.1 ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

(1) ให้มีการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสภาพแวดล้อม โดยครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ

(2) อนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรดินและที่ดินที่เสื่อมโทรม ให้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเร่งรัดฟื้นฟูที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ และแก้ไขปัญหาคาระล้างพังทลายของดิน ซึ่งขณะนี้มียูริ้อยละ 59.5 และ 41.7 ของพื้นที่ประเทศ ตามลำดับ

(3) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยาและธรณีวิทยาบนพื้นฐานความสมดุลของธรรมชาติ

5.1.2 ทรัพยากรป่าไม้

(1) มีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 20

(2) ให้มีการใช้พื้นที่ป่าไม้ตามวิถีทางในเชิงอนุรักษ์คุณภาพของระบบนิเวศ เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(3) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

5.1.3 ทรัพยากรน้ำ

ให้มีการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดิน ให้เป็นระบบลุ่มน้ำในทุกลุ่มน้ำ เพื่อให้มีปริมาณที่เพียงพอ และมีคุณภาพที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน

5.1.4 ทรัพยากรแร่

ให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีระยะยาว เพื่อสงวนรักษาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในอนาคต และความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งประสานการใช้ประโยชน์ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และลดความขัดแย้งกับการจัดการทรัพยากรอื่นๆ

5.1.5 ทรัพยากรพลังงาน

- (1) ให้มีการผลิตและพัฒนาแหล่งพลังงานให้เพียงพอกับความต้องการอย่างประหยัดโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติ
- (2) ให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

5.1.6 ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

- (1) สงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลน ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่
- (2) อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภท เพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชายฝั่ง ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล

5.2 ควบคุม ป้องกัน และขจัดปัญหามลพิษ โดยให้คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ รวมทั้งเสียงและความสั่นสะเทือนในแหล่งต่างๆ อยู่ในระดับมาตรฐานที่เหมาะสมและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน เทศบาลและสุขาภิบาลทั่วประเทศมีระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวม ระบบกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะ และมีระบบการจัดการของเสียอันตรายและสารอันตรายที่มีประสิทธิภาพ

5.3 อนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศ

5.4 ชุมชนทุกระดับมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ สังคม มรดกทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี

5.5 ชุมชนทุกระดับและประชาชนมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณ รวมทั้งมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม

5.6 มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อป้องกันและขจัดปัญหามลพิษ และอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

6. นโยบายหลัก

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2540 - 2559 ประกอบด้วยนโยบายหลัก 6 ประการ ดังนี้

6.1 นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ

6.1.1 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ประสานการใช้ประโยชน์ และลดปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งเร่งรัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

6.1.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเสริมสร้างพลังความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชน

6.1.3 สนับสนุนการใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม

6.1.4 ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งรองรับสิทธิและหน้าที่การเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ

6.1.5 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และเสริมสร้างโครงข่ายพื้นฐานระบบข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

6.1.6 ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณด้านการอนุรักษ์ ให้แก่ผู้บริหารในหน่วยงานของรัฐ นักการเมืองทุกระดับ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดการประสานแนวคิดทางด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

6.2 นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ

6.2.1 ลดและควบคุมปัญหามลพิษอันเนื่องมาจากชุมชน เกษตรกรรม อุตสาหกรรม คมนาคม และกิจกรรมก่อสร้าง ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

6.2.2 สนับสนุนให้มีการจัดการของเสียและสารอันตรายอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดให้มีระบบป้องกันและแก้ไขกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุขนาดใหญ่

6.2.3 พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการมลพิษให้เกิดเอกภาพในการกำหนดนโยบาย แผน และแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้กฎหมาย องค์กร และเงินทุน ต้องมีความสอดคล้องและสนับสนุนให้การดำเนินการบริหารและการจัดการมลพิษที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบ รวมทั้งการให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุน และมีการประสานความร่วมมือในการจัดการมลพิษ โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

6.3 นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

ป้องกัน สงวนรักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟู แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม ให้มีศักยภาพที่เหมาะสมและเป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศ

6.4 นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน

ให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีวิถีชีวิตที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีความปลอดภัยและความสวยงาม สอดคล้องกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี

6.5 นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

เสริมสร้างสมรรถนะของชุมชนในทุกระดับ ให้มีความเข้มแข็ง และเกิดขบวนการความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

6.6 นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

พัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

7. เพื่อที่จะให้นโยบายหลักดังกล่าว สะท้อนให้เห็นวิสัยทัศน์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อที่จะชี้แนวทางในการวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 35 ซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ 1.2.3 นั้น ในภาคผนวกซึ่งว่าด้วยนโยบายเฉพาะด้าน จึงได้กล่าวโดยสังเขปถึงแนวทางในการวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในช่วงเวลา 20 ปี ของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559

ภาคผนวก

นโยบายเฉพาะด้านและแนวทาง
ในการจัดทำ
แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นโยบาย
ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

สถานการณ์

ประเทศไทยมีเนื้อที่ 321 ล้านไร่ ขณะที่ประชากรเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทำให้มีความต้องการที่ดินทำกินสูงขึ้น จึงมีการนำที่ดินที่มีศักยภาพทางการเกษตรต่ำ หรือไม่เหมาะสม มาใช้เป็นจำนวนถึง 182 ล้านไร่ หรือร้อยละ 57 ของพื้นที่ประเทศ ที่ดินที่มีปัญหาเหล่านี้ จำแนกเป็นที่ดินเค็ม 21.7 ล้านไร่ (อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17.8 ล้านไร่) ที่ดินเปรี้ยวจัด 5.3 ล้านไร่ ที่ดินทรายจัด 7.1 ล้านไร่ ที่ดินตื้นและที่ดินเป็นกรด 51.3 ล้านไร่ และที่ดินบนพื้นที่ภูเขา 96 ล้านไร่ นอกจากนี้ยังมีการใช้ที่ดินโดยไม่ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ จนทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินเป็นพื้นที่ถึง 134 ล้านไร่ ตลอดจนการเร่งรัดเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช หรือการทิ้งและกำจัดกากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมและชุมชนอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ ได้มีผลทำให้มีการสะสมสารพิษจนเป็นปัญหามลพิษในดินเพิ่มขึ้น

ในสภาพปัจจุบัน เนื่องจากที่ดินที่เหมาะสมแก่การเกษตรได้ถูกนำมาใช้หมดแล้ว จึงปรากฏว่าที่ดินที่มีปัญหาร้อยละ 57 ของพื้นที่ประเทศ เกษตรกรได้นำมาใช้ทำการเกษตร ซึ่งทำให้ต้องมีการลงทุนสูงและเกิดความยุ่งยากในการจัดการดิน และถ้าดำเนินการไม่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเป็นสาเหตุให้เกษตรกรหาพื้นที่ใหม่โดยการบุกเบิกพื้นที่ป่าต่อไป

นอกจากนี้ ในบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเขตชุมชนหนาแน่นยังมีการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประโยชน์ในปริมาณมากเกินสมรรถนะการทดแทนได้ตามธรรมชาติ จนเกิดปัญหาแผ่นดินทรุดตัวและได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยในช่วง 9 ปี (2527-2535) เขตวิฤกษ์มีการทรุดตัวของแผ่นดินประมาณ 32 เซนติเมตร นอกจากนี้ในบริเวณชายแดนที่มีแม่น้ำเป็นเขตกันพรมแดนระหว่างประเทศ ยังมีปัญหาการสูญเสียพื้นที่ของประเทศเนื่องจากการชะล้างพังทลายของดินและตลิ่งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำด้วย

ปัญหาของทรัพยากรดินและที่ดินที่เกิดขึ้นดังกล่าว มีสาเหตุมาจากการขาดเอกภาพในการดำเนินงาน การขาดการบริหารและการจัดการที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การใช้ที่ดินอย่าง

มีประสิทธิภาพ แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดไว้ไม่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ รัฐไม่สามารถควบคุมให้การกระจายการตั้งชุมชนเมืองเป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะได้ รวมทั้งขาดการกำหนดประเภทการใช้ที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ นโยบายที่ดินที่ผ่านมาไม่ได้สร้างความมั่นคงในกรรมสิทธิ์ที่ดิน และไม่สามารถกระจายการถือครองที่เป็นธรรม ตลอดจนขาดระบบการประสานนโยบายดินและการใช้ที่ดินกับนโยบายการจัดการทรัพยากรด้านอื่นๆ

เป้าหมาย

1. ให้มีการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสภาพแวดล้อม โดยครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ
2. อนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรดินและที่ดินที่เสื่อมโทรม ให้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเร่งรัดฟื้นฟูที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ และแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งขณะนี้มียูริเออร์ 59.5 และ 41.7 ของพื้นที่ประเทศตามลำดับ
3. อนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยา และธรณีวิทยาบนพื้นฐานความสมดุลของธรรมชาติ

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

1. ดินและการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยนโยบาย 2 ประการ ดังนี้
 - 1) นโยบายป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมและการสูญเสียทรัพยากรดิน และฟื้นฟูคุณภาพของดิน
- แนวทางดำเนินการ**
1. สร้างความตระหนักโดยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการฝึกอบรมให้เห็นคุณค่า ความสำคัญของทรัพยากรดินและการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ
 2. ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน และอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้มาตรการเกื้อกูลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากดินและที่ดินได้อย่างยั่งยืน

3. ออกกฎหมายเฉพาะเพื่อกำหนดเขตการใช้ที่ดินและควบคุมกิจกรรมที่จะมีผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ได้แก่ การขุดตักหน้าดิน การขุดและคูทรายบก รวมทั้งให้มีการนำมาตรการด้านกฎหมายมาบังคับใช้ให้เกิดผลอย่างจริงจัง

4. ปรับปรุงและเพิ่มกลไกการบริหารและการจัดการให้มีประสิทธิภาพ และเอื้ออำนวยต่อการควบคุมการใช้ที่ดินของประเทศ

5. ให้ผู้ประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบการฟื้นฟูคุณภาพดิน รวมทั้งให้มีการติดตาม และตรวจสอบการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง

6. กำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการการถมที่ดินชายตลิ่ง ชายหาด ที่ชายทะเล และที่ได้น้ำทะเล เพื่อฟื้นฟูสภาพพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเอกชนที่สูญเสียไป เนื่องจากการกัดเซาะชายตลิ่งและชายฝั่ง โดยให้คงพื้นที่เท่าที่มีอยู่เดิม

7. สนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพดิน วิธีการฟื้นฟูคุณภาพดินที่เสื่อมโทรม รวมทั้งส่งเสริมให้นำผลงานวิจัยไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจสังคม

8. พัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลของทรัพยากรดินและที่ดิน เพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติในพื้นที่

2) นโยบายเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ดิน

แนวทางดำเนินการ

1. ส่งเสริมให้หน่วยปกครองท้องถิ่นและองค์กรประชาชน มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการทรัพยากรที่ดิน

2. ใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือส่งเสริมการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสมรรถนะที่ดินและศักยภาพของพื้นที่

3. ปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการด้านการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการประสานงานด้านการจัดการที่ดินที่มีประสิทธิภาพ

4. พัฒนาพื้นที่สาธารณประโยชน์และพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างเหมาะสม

5. ให้นำที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่กรมป่าไม้ได้ให้บุคคลหรือนิติบุคคลเช่า ตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไป ซึ่งหมดอายุสัญญาเช่า หรือมีการละเมิดเงื่อนไข กลับมาฟื้นฟูสภาพให้เป็นป่าที่เหมาะสม

2. การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ประกอบด้วยนโยบาย 2 ประการ ดังนี้

1) นโยบายอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ที่เหมาะสม อย่างน้อยร้อยละ 35 ของพื้นที่ประเทศ ไว้เพื่อการเกษตรกรรม โดยเป็นพื้นที่เพื่อการกสิกรรมร้อยละ 25 และพื้นที่เพื่อการปศุสัตว์ร้อยละ 10

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดให้เขตพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และพื้นที่เขตชลประทาน เป็นพื้นที่คุ้มครองเพื่อการเกษตร
2. พัฒนาพื้นที่ทุ่งหญ้า และพื้นที่รกร้างว่างเปล่าให้เป็นเขตส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ โดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่และระบบนิเวศ
3. กำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในเขตชลประทานให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสภาพเศรษฐกิจ สังคม
4. ใช้มาตรการด้านกฎหมายและด้านการเงินการคลัง เพื่อสงวนและคุ้มครองพื้นที่ทำการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ไว้มิให้เปลี่ยนสภาพ

2) นโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

1. สนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรตามศักยภาพของพื้นที่ และความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน
2. พัฒนาศักยภาพของเกษตรกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสามารถถือฤกษ์การอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ
3. ตรวจสอบและควบคุมการเกษตรกรรมหรือกิจกรรมอื่นใดที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของดินและที่ดินที่เหมาะสมกับการเกษตร
4. ส่งเสริมการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ และส่งเสริมการพัฒนาที่เน้นการอนุรักษ์ โดยให้มีสิ่งจูงใจ เพื่อพัฒนาการเกษตรที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. การใช้ที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรม ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1) นโยบายการใช้ที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรม ทั้งระดับภาค ระดับอนุภาค และระดับจังหวัด ต้องสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงเขตอนุรักษ์ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

แนวทางดำเนินการ

1. วางแผนและจัดทำผังการใช้ที่ดินและผังระบบคมนาคมขนส่ง ทั้งในระดับภาค ระดับอนุภาค และระดับจังหวัด รวมทั้งให้มีการปฏิบัติตามผังที่กำหนดอย่างเคร่งครัด
2. กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรม เพื่อมิให้กระจุกกระจายอยู่ทั่วไป โดยใช้มาตรการจูงใจทั้งด้านการเงิน การคลัง การพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
3. พัฒนาระบบการจัดการอสังหาริมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อควบคุมการถือครองที่ดินเป็นจำนวนมากแล้วไม่ได้ใช้ประโยชน์ และป้องกันการซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร
4. ออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เพื่อควบคุมระยะปลอดอาคาร ในพื้นที่อันควรอนุรักษ์ และตลอดแนวริมน้ำ คลอง หนอง บึง และแม่น้ำ
5. ให้จังหวัด เทศบาล และสุขาภิบาล กำกับดูแลการใช้ที่ดินให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะที่ประกาศใช้ รวมทั้งจัดให้มีองค์การบริหารงานของรัฐเพื่อการพัฒนาเมืองในระดับภาค
6. ใช้มาตรการตามกฎหมายผังเมือง เพื่อควบคุมการขยายตัวของชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2) นโยบายเร่งรัดพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญและพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ ตามศักยภาพและโอกาสที่มีอยู่ของภาค โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แนวทางดำเนินการ

1. เร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างบริการพื้นฐานระดับเมืองให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งในระดับภาค ระดับอนุภาค และระดับจังหวัด รวมทั้งควบคุมการขยายตัวของเมืองให้เหมาะสม

2. กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถให้กับท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาเมืองให้มีประสิทธิภาพ

3. ให้นำมาตรการจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองมาใช้เป็นกลไกการส่งเสริมและควบคุมการใช้ที่ดินในเขตเมือง

3) นโยบายพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองและสร้างเมืองใหม่ สมบูรณ์แบบ เพื่อชะลอการเติบโตของเมืองใหญ่และรองรับกระบวนการความเป็นเมืองที่เหมาะสม รวมทั้งรักษาสมดุลความเจริญเติบโตระหว่างเมืองและชนบท

แนวทางดำเนินการ

1. ส่งเสริมการพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองเพื่อให้เป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญหลักของอนุภาค

2. กำหนดและวางผังพื้นที่เมืองใหม่สมบูรณ์แบบของภาคและอนุภาค โดยเมืองใหม่ควรอยู่ห่างจากเมืองหลักเดิม และประกาศเป็นกฎกระทรวงผังเมืองรวม เพื่อควบคุมการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบริหารเมืองอาจจัดตั้งเป็นบริษัทเมืองใหม่เพื่อการบริหารเมืองที่เหมาะสมและคล่องตัว

4) นโยบายพัฒนาภาคมหานครอย่างเป็นระบบ ทั้งการใช้ที่ดินและการคมนาคมขนส่งสายหลักของภาคมหานคร

แนวทางดำเนินการ

1. ปรับปรุงผังเมืองรวมและจัดทำผังเมืองเฉพาะของภาคมหานครให้เหมาะสม และให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จัดทำผังแม่บทระบบคมนาคมขนส่ง การใช้ที่ดิน การกำหนดพื้นที่สีเขียวและระบบป้องกันน้ำท่วม ในระดับภาคมหานคร

3. เြงรัดออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองและบูรณะปรับปรุงฟื้นฟูเมือง

4. การใช้ที่ดินในพื้นที่เฉพาะที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยาและธรณีวิทยา ประกอบด้วยนโยบาย 2 ประการ ดังนี้

1) นโยบายอนุรักษ์พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยาและธรณีวิทยาให้อยู่ในภาวะสมดุลทางธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. จัดทำแผนจัดการพื้นที่ในระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
2. ปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายให้ทันสมัย รัดกุม เพื่อให้สามารถคุ้มครองคุณค่าที่สำคัญของพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ
3. กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการสู่ท้องถิ่น เพื่อรักษาและคุ้มครองพื้นที่ โดยเสริมสร้างสมรรถนะและประสิทธิภาพขององค์กรที่เกี่ยวข้อง
4. ส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง
5. ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการและกฎหมาย

2) นโยบายการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่เฉพาะที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยาและธรณีวิทยา ต้องดำเนินการบนพื้นฐานความสมดุลทางธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดเงื่อนไขการใช้ที่ดินและการให้สิทธิการถือครองที่ดินในพื้นที่เฉพาะที่มีลักษณะเด่นทางนิเวศวิทยาและธรณีวิทยาให้ชัดเจน
2. ควบคุมและตรวจสอบการใช้ที่ดินในพื้นที่ ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ รวมทั้งใช้มาตรการป้องกันการบุกรุกให้บังเกิดผล
3. ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และได้รับผลประโยชน์ที่เป็นธรรมในการพัฒนาและใช้ประโยชน์พื้นที่

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961135823

ทรัพยากรป่าไม้

สถานการณ์

ในช่วงปี 2504 - 2536 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีอัตราการลดลงเฉลี่ยปีละ 2.73 ล้านไร่ โดยในปี 2536 มีพื้นที่ป่าไม้เหลือ 83.5 ล้านไร่ หรือร้อยละ 26 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และมีแนวโน้มจะลดลงต่อไปอีก ถึงแม้ว่าจะได้มีพระราชกำหนดปิดป่าสัมปทานทำไม้ทั่วประเทศ (ยกเว้นป่าชายเลน) ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 แล้วก็ตาม โดยช่วงปี 2532 - 2536 พื้นที่ป่าไม้ยังถูกบุกรุกทำลายถึง 6.2 ล้านไร่ หรือมีอัตราการลดลงเฉลี่ยปีละ 1.5 ล้านไร่ การบุกรุกทำลายป่านอกจากทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงแล้ว ยังทำให้ทรัพยากรป่าไม้มีสภาพเสื่อมโทรม กล่าวคือ ในปี 2522 ป่าไม้ทุกประเภทและทุกภาค มีความหนาแน่นของต้นไม้ในป่าเฉลี่ยลดลงประมาณร้อยละ 30 ของความหนาแน่นต้นไม้ในปี 2516 และต้นไม้ที่เหลืออยู่เป็นไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจเพียงร้อยละ 65 ของต้นไม้ในป่าทั้งหมด รวมทั้งสภาพป่าถูกเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ป่าที่ไม่มีคุณภาพสำหรับใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ การปลูกป่าทดแทนก็ยังไม่สามารถเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ได้ทัน และเป็นการปลูกป่าที่ขาดคุณค่าทางระบบนิเวศป่าเขตร้อนอีกด้วย ความเสื่อมโทรมของป่าไม้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและที่ดิน การผันผวนของปริมาณทรัพยากรน้ำ ความเสื่อมโทรมของความหลากหลายทางชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเกิดอุบัติเหตุทางธรรมชาติร้ายแรง

ความเสื่อมโทรมและการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น การกวนซื้อที่ดินในบริเวณที่เปิกถอนสภาพป่าจากเกษตรกรทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้เกษตรกรบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนต่อไปอีก การผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีประสิทธิภาพ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลไม่เหมาะสมและขาดความชัดเจนทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างบริการพื้นฐาน การปิดป่าเพื่อความมั่นคง การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการปลูกพืชเพื่อการส่งออก รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับหลายฉบับที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ ไม่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติและนโยบายที่ดินแห่งชาติ ไม่สามารถประสานให้เกิดการใช้ที่ดินที่เหมาะสมและควบคุมการใช้ที่ดิน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้เป็นไปตามหลักการอนุรักษ์ได้ นอกจากนี้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ยังไม่มีอย่างต่อเนื่องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

เป้าหมาย

1. มีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 20
2. ให้มีการใช้พื้นที่ป่าไม้ตามวิถีทางในเชิงอนุรักษ์คุณภาพของระบบนิเวศเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม
3. อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

1. การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1) นโยบายเพิ่มพื้นที่ป่าเป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 20 เพื่อให้สามารถสนองความต้องการทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อม

แนวทางดำเนินการ

1. ให้มีแผนการบริหารและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศที่ชัดเจนและเหมาะสม
2. เร่งรัดการปลูกป่าและฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่เสื่อมโทรมให้ฟื้นคืนสภาพเป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ โดยส่งเสริมการใช้พันธุ์ไม้ท้องถิ่นเป็นหลัก หากใช้ไม้ต่างถิ่นต้องมีการศึกษาที่ชัดเจนมาสนับสนุน
3. ให้อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ผนวกพื้นที่บริเวณใกล้เคียงที่มีศักยภาพเหมาะสมเพิ่มเติม เพื่อให้มีลักษณะของระบบนิเวศที่สมบูรณ์ รวมทั้งจัดทำพื้นที่แนวกันชนระหว่างเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์และนอกเขตอนุรักษ์ให้ชัดเจน โดยกันพื้นที่ที่ประชาชนอยู่มาก่อนออกจากพื้นที่ประกาศและจัดให้อยู่ในแนวกันชน ทั้งนี้หากต้องมีการขจัดเขตต้องดำเนินการอย่างเป็นธรรม รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า
4. ออกกฎหมายเพื่อรองรับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธารและประกาศให้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมการใช้มาตรการจูงใจด้านเศรษฐกิจเพื่อการปลูกป่าในพื้นที่กรรมสิทธิ์ และสนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน องค์กรเอกชน ชุมชน และประชาชน ให้มีส่วนในการพัฒนาป่าชุมชนและป่าไม้ในเมือง รวมทั้งปลูกสร้างสวนป่าไม้โตเร็ว

6. พัฒนาและจัดระบบข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ให้เชื่อมโยงและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

7. สนับสนุนการศึกษาวิจัยและฝึกอบรม เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรป่าไม้เบื้องต้นให้กับประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่า

8. ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อสร้างจิตสำนึก จิตวิญญาณแก่ผู้บริหารประเทศ นักการเมืองทุกระดับ ประชาชน องค์กร และสถาบันทุกระดับ ให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้

2) นโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าต้องเป็นไปตามวิถีทางในเชิงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าให้ชัดเจน รวมทั้งจัดทำแผนที่พร้อมกำหนดมาตรการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และออกกฎหมายรองรับพื้นที่ที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ

2. เพิ่มสมรรถนะและประสิทธิภาพของหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อดูแลรักษาและติดตามตรวจสอบสภาพพื้นที่ป่าประเภทต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3. การพิจารณาอนุญาตใช้พื้นที่ป่าเพื่อกิจการของภาครัฐและเอกชน ควรอนุญาตเฉพาะกรณีจำเป็น รวมทั้งต้องคำนึงถึงระบบนิเวศโดยรวมของพื้นที่

3) นโยบายป้องกันรักษาป่าธรรมชาติที่เหลือนิให้ถูกบุกรุกทำลาย

แนวทางดำเนินการ

1. จัดทำแผนการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นรายป่า รวมทั้งฟื้นฟูและป้องกันความเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าสงวนอย่างต่อเนื่อง

2. เพิ่มสมรรถนะและประสิทธิภาพในการป้องกันรักษาป่า และอนุรักษ์พื้นที่ฟู
ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งติดตามตรวจสอบสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าอย่างต่อเนื่อง

3. ยกเลิกการให้เช่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแก่บุคคลหรือนิติบุคคล (ยกเว้น
หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ) รวมทั้งจำกัดและกำหนดสิทธิถือครองที่ดินที่เหมาะสมในเขต
พื้นที่ป่าสงวน (ไม่มีเอกสารสิทธิ)

4. สงวนรักษาพื้นที่ป่าที่ยังคงสภาพสมบูรณ์และไม่ได้มีผู้บุกรุก รวมทั้ง
ห้ามนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการอื่น

5. เร่งรัดให้มีกฎหมายป่าชุมชนและสนับสนุนการกระจายบทบาท อำนาจ
หน้าที่ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในรูปของป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
รวมทั้งสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรประชาชน และประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการ
ดูแลรักษาป่าไม้

4) นโยบายลดความขัดแย้งการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากร อื่น ๆ ในพื้นที่ป่า

แนวทางดำเนินการ

1. ควบคุมการใช้ที่ดินป่าไม้นอกเขตอนุรักษ์ โดยกำหนดเงื่อนไขและจำนวน
พื้นที่ถือครองอย่างชัดเจน เพื่อลดการเก็งกำไร

2. จัดทำแผนแม่บทการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมทั้งออกเอกสาร
สิทธิการถือครองที่ดินแก่เกษตรกรผู้ยากไร้ และเกษตรกรที่ครอบครองทำกินในที่ดินของรัฐ
ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับผู้ที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หาก
มีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ให้ย้ายอยู่ที่เดิมโดยหามาตรการควบคุมมิให้บุกรุกเพิ่ม
รวมทั้งจะต้องทำการฟื้นฟูและป้องกันรักษาป่าอย่างเคร่งครัด ในกรณีที่สามารถอพยพได้
ให้จัดหาพื้นที่รองรับและสาธารณูปโภค โดยให้มีการชดเชยที่เป็นธรรม รวมทั้งส่งเสริม
อาชีพเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต

2. การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพภายในระบบนิเวศป่าไม้

นโยบายป้องกัน สงวนรักษา และอนุรักษ์ไว้ซึ่งพันธุ์พืช สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในพื้นที่ป่า

แนวทางดำเนินการ

1. ใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์พันธุ์พืช สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในพื้นที่ป่า โดยคำนึงถึงความพร้อมในการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งควบคุม ติดตาม และตรวจสอบผลกระทบของกิจกรรมที่จะมีผลต่อการคุกคามความหลากหลายทางชีวภาพ
2. เสริมสร้างสมรรถนะให้แก่พื้นที่คุ้มครอง เพื่อคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ และจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการพื้นที่คุ้มครอง รวมทั้งกำหนดเขตอนุรักษ์ระหว่างประเทศที่มีเขตแดนติดกัน
3. เสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรและพัฒนาบุคลากร รวมทั้งวางเครือข่ายข้อมูลข่าวสารความหลากหลายทางชีวภาพระดับชาติ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และควบคุมการใช้ประโยชน์ให้ทัดเทียมนานาชาติ
4. ส่งเสริมการวิจัยและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการจัดการพื้นที่คุ้มครอง และการอนุรักษ์ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ
5. สร้างแรงจูงใจและยอมรับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งกระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

ทรัพยากรน้ำ

สถานการณ์

การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว ได้มีผลทำให้ปริมาณการใช้น้ำ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินเพิ่มสูงขึ้น โดยปริมาณการใช้น้ำเพิ่มจาก 20,530 ล้านลูกบาศก์เมตร ในปี 2523 เป็น 43,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ในปี 2533 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต แต่เนื่องจากศักยภาพการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินมีน้อยและประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของแหล่งน้ำธรรมชาติและที่สร้างไว้ลดลง รวมทั้งมีการจัดสรรน้ำที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ กอปรกับความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการอุตสาหกรรม มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อการใช้น้ำเพื่อการเกษตร และแหล่งน้ำมีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมากขึ้น จึงก่อให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำและความขัดแย้งของการใช้น้ำทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การบริการ อุปโภคและบริโภคของชุมชน และการผลักดันน้ำเค็ม นอกจากนี้ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำต่างๆ ในแต่ละช่วงของปียังไม่สม่ำเสมอ กล่าวคือ ร้อยละ 85 ของน้ำที่ไหลจะอยู่ในช่วงฤดูฝน และส่วนที่เหลือเป็นน้ำที่ไหลในฤดูแล้ง จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน และขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำธาร การบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำไม่มีระบบและขาดประสิทธิภาพ และไม่มีข้อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้น้ำ รวมทั้งการอนุรักษ์แหล่งน้ำและควบคุมการใช้น้ำผิวดินและใต้ดินเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองแหล่งน้ำและควบคุมการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งในด้านการจัดหาและการใช้ประโยชน์ โดยให้มีการพัฒนาทรัพยากรน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำบาดาลตามศักยภาพของแหล่งน้ำและเป็นระบบลุ่มน้ำครอบคลุมในทุกกลุ่มน้ำ รวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

ให้มีการพัฒนา ออรัรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ ทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน ให้เป็นระบบในทุกลุ่มน้ำ เพื่อให้มีปริมาณที่เพียงพอและมีคุณภาพที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วยนโยบาย 5 ประการ ดังนี้

1) **นโยบายพัฒนาและออรัรักษ์ทรัพยากรน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม**

แนวทางดำเนินการ

- ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน เป็นระบบลุ่มน้ำ ทั้งลุ่มน้ำภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมด้านอุทกวิทยา สภาพภูมิศาสตร์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ออรัรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ เพื่อรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม
- บูรณะและฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นทุกขนาด รวมทั้งป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำและคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะแหล่งน้ำดิบเพื่อการประปา

2) **นโยบายปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำผิวดินให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ**

แนวทางดำเนินการ

- ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำผิวดินในระดับชาติให้มีเอกภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ท้องถิ่น ประชาชน และองค์กรประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกระดับ

2. กำหนดและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการ และการควบคุมการใช้น้ำให้สอดคล้องกัน โดยให้มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้น้ำให้ชัดเจน และมีแนวทางการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำ ต้องสอดคล้องกับศักยภาพของน้ำต้นทุน มีมาตรการควบคุมปริมาณและคุณภาพน้ำ เพื่อรองรับความต้องการของชุมชน มีแผนการจัดสรรที่ชัดเจนและเป็นธรรม รวมทั้งมีแผนการควบคุมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ให้มีการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้น้ำที่สะท้อนมูลค่าที่แท้จริง ตามลักษณะและประเภทการใช้ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดสรรรายได้จากค่าธรรมเนียมเป็นกองทุนเพื่อบูรณะและอนุรักษ์แหล่งน้ำ

5. วางระบบเครือข่ายข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การบริหารจัดการสอดคล้องกับสถานการณ์

3) นโยบายส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ในแหล่งน้ำผิวดินอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด และก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

แนวทางดำเนินการ

1. พัฒนาเทคโนโลยีและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำผิวดินมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการนำน้ำใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อย่างเหมาะสม

2. สร้างความตระหนักแก่ประชาชนถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรน้ำ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการใช้น้ำอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. สนับสนุนการใช้นโยบายด้านราคาเป็นกลไกควบคุมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ บนหลักการผู้ได้ประโยชน์ต้องเป็นผู้รับภาระ โดยจัดให้มีการกระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรม

4) นโยบายส่งเสริมการบริหารและการจัดการทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำใต้ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางดำเนินการ

1. พัฒนาแหล่งน้ำบาดาลให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดมาตรการการบริหาร และการจัดการแอ่งน้ำบาดาล เพื่อให้เกิดการพัฒนาและใช้น้ำบาดาลที่มีประสิทธิภาพและประหยัด รวมทั้งรักษาระดับคุณภาพเดิม โดยเน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

5) นโยบายส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำในแหล่งน้ำใต้ดินอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

แนวทางดำเนินการ

1. ควบคุมการใช้น้ำบาดาล ให้เป็นไปตามกฎหมายที่ว่าด้วยน้ำบาดาลอย่างเคร่งครัด
2. ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักในการใช้น้ำบาดาลอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

ทรัพยากรแร่

สถานการณ์

ทรัพยากรแร่เป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทหมดเปลือง ไม่สามารถเกิดหมุนเวียนทดแทนขึ้นมาได้ในระยะสั้น แต่เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมาก จึงมีการพัฒนาและนำมาใช้ประโยชน์โดยตลอด ในปัจจุบันมีการผลิตแร่ประมาณ 40 ชนิด ทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก โดยมีพื้นที่ประทานบัตรทั่วประเทศ 1,938 แปลงในพื้นที่ 5 แล่นไร่ เป็นประทานบัตรเหมืองแร่บนบก ประมาณ 3 แล่นไร่ และเหมืองแร่ในทะเล 2 แล่นไร่ ใน พ.ศ.2537 ผลผลิตแร่มีมูลค่าสูงถึง 19,795 ล้านบาท โดยมีแร่ที่สำคัญ คือ ลิกไนต์ หินปูน สังกะสี ยิบซัม ดินบุก และโซเดียมเฟลด์สปาร์

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีในระยะที่ผ่านมา เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การผลิตแร่บางชนิด การดูแลรักษาบ่อน้ำ การขุดตักหน้าดิน และการทำเกลือสินเธาว์ ไม่คำนึงถึงต้นทุนสิ่งแวดล้อม และขาดมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิตที่เหมาะสม รวมทั้งมีความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาทรัพยากรแร่ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ตลอดจนพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ไม่ได้รับการฟื้นฟูเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้นๆ

ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดภาวะความเสื่อมโทรมแก่แหล่งแร่และทรัพยากรธรณี รวมทั้งมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะรัฐไม่มีแผนพัฒนาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีระยะยาว เพื่อกำหนดเขตและจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรแร่ ขาดการประสานนโยบายและแผนพัฒนากับทรัพยากรอื่นๆ วิธีการสำรวจแหล่งแร่และการทำเหมืองไม่เหมาะสมและไม่ถูกหลักวิชาการ ทำให้ปริมาณและคุณภาพแร่ที่คาดการณ์ไว้ไม่ตรงกับศักยภาพความเป็นจริง ขาดข้อมูลทางธรณีวิทยาแหล่งแร่และเศรษฐกิจแร่ที่ถูกต้อง ทำให้การอนุญาตทำเหมืองแร่ส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพในการทำเหมือง แผนและโครงการทำเหมืองแร่ไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้องตามสภาพภูมิประเทศและแหล่งแร่ รวมทั้งขาดการพัฒนาเทคโนโลยีการทำเหมืองและการป้องกันแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม นอกจากนี้กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่ใช้ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการควบคุมการทำเหมืองแร่และการจัดการทรัพยากรแร่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

ให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีระยะยาว เพื่อสงวนรักษาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีที่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาในอนาคตและความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งประสานการใช้ประโยชน์ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และลดความขัดแย้งกับการจัดการทรัพยากรอื่นๆ

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายทรัพยากรแร่ ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1) นโยบายประเมินประเภทและปริมาณทรัพยากรธรณีวัตถุดิบสำรองทั่วประเทศ และสงวนแหล่งแร่ในเขตอนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งสุดท้ายที่จะนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ในอนาคตเมื่อมีความจำเป็น

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดหลักเกณฑ์การสำรวจแหล่งแร่ และการจัดทำรายงานการสำรวจให้ได้มาตรฐาน
2. ให้มีการสำรวจทางธรณีวิทยาและแหล่งแร่สำรองในพื้นที่ที่มีศักยภาพแร่สูง โดยสนับสนุนและเพิ่มบทบาทให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้
3. เร่งรัดการจำแนกและประเมินทรัพยากรธรณีวัตถุดิบของประเทศ โดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดด้านการใช้พื้นที่ รวมทั้งจัดทำระบบข้อมูลเพื่อประกอบการกำหนดเขตแหล่งแร่ และจัดลำดับความสำคัญของการนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์

2) นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการอนุรักษ์ โดยคำนึงถึงความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น

แนวทางดำเนินการ

1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติแร่ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดบทลงโทษให้รัดกุม

เหมาะสมและให้มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง รวมทั้งเร่งรัดการออกกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากรธรณีบางประเภท อาทิเช่น ดินลูกรัง การดูดทรายบก-น้ำ และการขุดตักหน้าดิน

2. ปรับปรุงกลไกการบริหารและการจัดการทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีให้มีประสิทธิภาพ

3. กำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการทำเหมืองแร่เชิงพาณิชย์ให้ชัดเจน รวมทั้งให้มีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบ

4. การพัฒนาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่ และทรัพยากรธรณีต้องสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ รวมทั้งสัมพันธ์กับการขยายตัวของอุตสาหกรรมในประเทศ

5. กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบการจัดทำแผนผังโครงการทำเหมืองและแผนการนำแร่ออกมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งกำหนดมาตรการป้องกัน แก้ไขและติดตามตรวจสอบผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งแร่แต่ละพื้นที่ให้เหมาะสม

6. ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีการทำเหมือง การแยกแร่และการแต่งแร่ที่สามารถรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อม รวมทั้งสามารถนำแร่ที่เป็นผลพลอยได้ที่มีค่าออกมาใช้ประโยชน์ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรแร่มีประสิทธิภาพสูงสุด

7. ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสินแร่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง โดยใช้เทคโนโลยีที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ทั้งนี้โดยสงวนทรัพยากรแร่ที่มีศักยภาพที่จะเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของอุตสาหกรรม และมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไว้ใช้ในอนาคต

8. กำหนดเงื่อนไขการลงทุนจากต่างประเทศให้สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ โดยคำนึงถึงความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศในอนาคต

3) นโยบายการให้ประทานบัตรเหมืองแร่ ควรอนุญาตเฉพาะแร่ที่มีความสำคัญหรืออยู่ในความต้องการของตลาด คู่มค้กับการลงทุนในเชิงพาณิชย์ และสามารถป้องกัน แก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

แนวทางดำเนินการ

1. พื้นที่ประทานบัตรทำเหมืองแร่ต้องไม่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี หากเป็นแร่ที่มีความสำคัญต่อประเทศ ต้องได้รับการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรีเป็นเฉพาะกรณีไป

2. สนับสนุนให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตประทานบัตรและตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้โดยเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นด้วย

3. กำหนดระยะเวลาการอนุญาตประทานบัตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ และกำหนดหลักเกณฑ์การนำแร่ออก เพื่อป้องกันการทิ้งพื้นที่ไว้โดยไม่ใช้ประโยชน์ รวมทั้งให้มีการสงวนพื้นที่สัมปทานให้รัฐ เพื่อนำพื้นที่ภายหลังการทำเหมืองมาใช้เพื่อสาธารณูปโภค

4) นโยบายเร่งรัดฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมอื่นตามศักยภาพของพื้นที่

แนวทางดำเนินการ

1. ปรับปรุง แก้ไขหลักเกณฑ์การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ตลอดจนควบคุมให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ให้ผู้ถือประทานบัตรกำหนดกลยุทธ์การจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ทำเหมืองแร่ ตลอดช่วงอายุของประทานบัตร รวมทั้งควบคุมการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

3. จัดสรรค่าภาคหลวงแร่และรายได้จากการผลิตแร่ให้แก่ท้องถิ่นที่มีการทำเหมืองแร่ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

ทรัพยากรพลังงาน

สถานการณ์

ประเทศไทยมีความต้องการใช้พลังงานเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้ามีแนวโน้มความต้องการใช้ในอัตราที่สูงมาก โดยในปี 2529 ความต้องการใช้ไฟฟ้ามี 4,180 เมกกะวัตต์ แต่ในปี 2537 มีความต้องการใช้ไฟฟ้า 10,709 เมกกะวัตต์ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเป็น 19,000 และ 33,352 เมกกะวัตต์ในปี 2544 และ 2554 ตามลำดับ ดังนั้นเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวได้ จึงจำเป็นต้องมีกำลังผลิตและกำลังสำรองถึง 43,932 เมกกะวัตต์ โดยจะต้องเพิ่มขึ้นจาก 12,984 เมกกะวัตต์ ในปี 2537 ถึง 35 เท่า แต่เมื่อพิจารณาจากศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งผลิตพลังงานในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไป เช่น น้ำมันดิบ น้ำมันปิโตรเลียม ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ รวมทั้งพลังน้ำจากเขื่อนแล้ว จะเห็นได้ว่า มีข้อจำกัดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพที่จะเพิ่มกำลังผลิตให้เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการผลิตและการใช้พลังงานยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีผลทำให้เกิดการลดลงและเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและการปล่อยของเสียจากขบวนการผลิตออกสู่สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตพลังงานที่ผ่านมา ก็เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการป้องกัน รวมทั้งการใช้พลังงานไฟฟ้ายังเป็นไปอย่างฟุ่มเฟือย ดังนั้นในอนาคตประเทศไทยอาจต้องประสบภาวะขาดแคลนพลังงาน ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตอย่างรุนแรงได้ หากไม่สามารถดำเนินการจัดการทรัพยากรพลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคการใช้พลังงานให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. ให้มีการผลิตและพัฒนาแหล่งพลังงานให้เพียงพอกับความต้องการอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติ
2. ให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายทรัพยากรพลังงาน ประกอบด้วยนโยบาย 3 ประการ ดังนี้

1) นโยบายการใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยไม่ทำลายความสมดุลของธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. ใช้มาตรการจูงใจทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณให้ประชาชนและผู้ใช้พลังงานในทุกสาขา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพในเชิงการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น
2. เร่งรัดและส่งเสริมการจัดการด้านการใช้ไฟฟ้า และปรับบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม รวมทั้งเร่งรัดดำเนินการตามโครงการอนุรักษ์พลังงานอย่างต่อเนื่อง
3. ปรับปรุงโครงสร้างและระดับราคาพลังงานทุกประเภทให้เหมาะสม ตามต้นทุนที่แท้จริงทางเศรษฐศาสตร์
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและพลังงานในขบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมการนำกากของเสียมาใช้เป็นพลังงานทดแทน
5. กำหนดและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับ เพื่อส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดระบบการใช้พลังงาน ทั้งในสถานที่ปฏิบัติการของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
7. ปรับปรุงระบบการขนส่งและการจราจร เพื่อการประหยัดพลังงานและลดปัญหามลพิษ

2) นโยบายพัฒนาและจัดหาแหล่งพลังงานให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงการรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. เร่งรัดสำรวจและพัฒนาทรัพยากรพลังงาน เช่น ปิโตรเลียม ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2. ส่งเสริมการสำรวจและพัฒนาพลังงานหมุนเวียนและพลังงานนอกระบบ เพื่อเป็นพลังงานทดแทน

3. จัดทำแนวทางการจัดหาและพัฒนาพลังงานให้เพียงพอกับความต้องการอย่างประหยัดในระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของการพัฒนาพลังงานประเภทต่าง ๆ และจัดเตรียมบุคลากรเพื่อรองรับการพัฒนาพลังงานในอนาคต

4. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศผู้ส่งออกพลังงาน เพื่อการพัฒนาและจัดหาพลังงานสำรอง

5. ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อทำฟืนและเผาถ่านสำหรับเป็นแหล่งพลังงานชีวมวลในชนบท พร้อมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและการใช้เชื้อเพลิงดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพ

3) นโยบายพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการใช้พลังงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด และลดปัญหามลพิษ

แนวทางดำเนินการ

1. ควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดจากการพัฒนา การผลิตและการใช้พลังงาน รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

2. ปรับปรุงระบบการผลิตพลังงานให้มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับศักยภาพของแหล่งพลังงาน

3. ส่งเสริมการศึกษา วิจัย พัฒนาเทคโนโลยีการอนุรักษ์พลังงาน และเทคโนโลยีการผลิตและการใช้พลังงานนอกระบบ

4. ส่งเสริมการผลิตและการใช้เครื่องใช้พลังงานประสิทธิภาพสูง ที่มีคุณค่าเชิงพาณิชย์ รวมทั้งกำหนดข้อบังคับมาตรฐานอุปกรณ์เครื่องใช้พลังงานประสิทธิภาพสูงสำหรับใช้ในบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม และการขนส่ง

5. พัฒนาและเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูลทรัพยากรพลังงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

สถานการณ์

การใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลและที่ได้น้ำทะเลอย่างไม่เหมาะสม มีผลทำให้ทรัพยากรชายฝั่งทะเลมีสภาพเสื่อมโทรม กล่าวคือ ป่าชายเลนถูกบุกรุกทำลายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จนมีผลทำให้ในปี 2536 มีพื้นที่ป่าชายเลนเหลือเพียง 1.05 ล้านไร่ ลดลงจากเดิมซึ่งมีถึง 2.3 ล้านไร่ ในปี 2504 รวมทั้งชายหาดทั้งหาดหิน หาดทราย และหาดเลน ได้ถูกนำไปพัฒนาเป็นท่าเทียบเรือ สถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อน และที่ตั้งชุมชน จากกิจกรรมดังกล่าว ทำให้มีการปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมจนเกินศักยภาพของการรองรับและปรับคืนสภาพตามธรรมชาติได้ จึงมีผลต่อคุณภาพของน้ำทะเลชายฝั่งบริเวณดังกล่าว และยังส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชายฝั่งทะเลอื่นๆ ตามมา เช่น แนวปะการังในหลายบริเวณของชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและทะเลอันดามัน มีสภาพเสื่อมโทรมมากจนไม่สามารถฟื้นตัวได้ตามธรรมชาติ ภูเขาทะเลและสาหร่ายทะเลซึ่งเป็นพืชน้ำที่สำคญต่อระบบนิเวศทางทะเล ประมาณร้อยละ 30 มีสภาพเสื่อมโทรมและมีแนวโน้มจะสูญสิ้นไปตลอดจนทรัพยากรประมงชายฝั่งและประมงทะเล ทั้งสัตว์น้ำกร่อยบริเวณชายฝั่งและสัตว์น้ำในทะเล มีปริมาณและขนาดลดลงด้วย นอกจากนี้ยังมีการใช้ที่ได้น้ำทะเลเพื่อกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่ หรือการก่อสร้างแนวป้องกันคลื่นลมกีดขวางทางน้ำ จนทำให้เกิดการพอกพูนของมวลทรายในแนวปะทะ ส่วนแนวตรงข้ามจะเกิดการสูญเสียมวลทราย เกิดการกัดเซาะชายฝั่งตามแรงลมและกระแสน้ำ จนมีผลต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น ตามการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร รวมทั้งไม่มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ตามสมรรถนะที่ดิน ขาดการวางผังเมือง และไม่มีแผนการควบคุมการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลและที่ได้น้ำทะเลที่เหมาะสม ไม่มีการควบคุมการระบายและทิ้งของเสียจากกิจกรรมต่างๆ ออกสู่สิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ขาดระบบการจัดการเพาะเลี้ยงชายฝั่งที่เหมาะสมและไม่มีการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ยั่งยืน นอกจากนี้มาตรการด้านกฎหมาย

และกฎข้อบังคับยังไม่สามารถใช้ดำเนินการกับผู้บุกรุกทำลายทรัพยากรชายฝั่งทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการผ่อนผันมติคณะรัฐมนตรี เพื่ออนุมัติโครงการบางโครงการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต และประการสำคัญ คือ การขาดจิตสำนึกของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมาย

1. สงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลน ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่
2. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภทเพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชายฝั่ง ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

1. การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลประกอบด้วยนโยบาย 3 ประการ ดังนี้

1) นโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลต้องมีผลกระทบต่อทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้น้อยที่สุด

แนวทางดำเนินการ

1. ส่งเสริมการพัฒนาและควบคุมการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับได้ รวมทั้งกำหนดแนวเขตปลอดการพัฒนาบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีความสำคัญต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม
2. กำหนดระเบียบและควบคุมการพัฒนาและขยายตัวของชุมชนเมืองบริเวณชายฝั่งทะเลทั่วประเทศ พร้อมจัดระเบียบการใช้ชายหาดให้เหมาะสม รวมทั้งจัดให้มีระบบกำจัดมูลฝอย ระบบบำบัดน้ำเสียให้ครบทุกพื้นที่ ทั้งนี้โดยให้มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
3. กำหนดมาตรการป้องกันความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำทะเล อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

4. ป้องกันและรักษาคุณภาพน้ำทะเลในบริเวณที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศในพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั่วประเทศ 23 จังหวัด ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลและชายฝั่ง

5. กำหนดมาตรการทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อดำเนินการป้องกัน ควบคุม และปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรชายฝั่งทะเลอย่างเคร่งครัด

6. ห้ามการถมที่ดินชายหาด ที่ชายทะเลและที่ได้น้ำทะเลซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของรัฐ ยกเว้นโครงการของรัฐที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจระดับชาติ ความมั่นคง และการอนุรักษ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของชาติ โดยต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีและผ่านขั้นตอนการพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

7. เร่งรัดกำหนดเขตเพาะเลี้ยงชายฝั่งทั่วประเทศ และจัดทำแนวทางการจัดการให้สอดคล้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม แผนการจัดการที่ดินและขีดความสามารถของพื้นที่ รวมทั้งควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหามลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการเพาะเลี้ยง ทั้งในเขตป่าชายเลนและหลังเขตป่าชายเลน

8. กำหนดเขตอุตสาหกรรมแร่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล ใหญ่ทวีป และเขตทะเลลึกให้เหมาะสม รวมทั้งวางแผนการจัดการแร่ในแต่ละเขต โดยคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม

9. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึก และสร้างจิตวิญญาณแก่ผู้บริหาร นักการเมืองทุกระดับ ประชาชน องค์กร และสถาบันการศึกษา ถึงความสำคัญและคุณค่าของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่งทะเล

2) นโยบายการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลต้องคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์และศักยภาพการผลิตของทรัพยากรชายฝั่งทะเล

แนวทางดำเนินการ

1. ให้มีระบบการบริหารและการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลแบบผสมผสานและควบคุมการใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

2. เร่งรัดการจัดทำแผนจัดการและแผนปฏิบัติการทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภท ในระดับภูมิภาคและจังหวัด

3. ส่งเสริมองค์กร 3 ฝ่าย (ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง) ให้มีบทบาทในการกำหนดแผนงาน และติดตามตรวจสอบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล

4. ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และจัดรูปแบบองค์กรให้เหมาะสม รวมทั้งเร่งรัดให้มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัดจริงจัง

3) นโยบายกำหนดเขตการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลและที่ได้น้ำทะเล พร้อมทั้งกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินชายฝั่งทะเลและที่ได้น้ำทะเล เพื่อป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม และลดข้อขัดแย้งในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดเขตการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลและที่ได้น้ำทะเล รวมทั้งพื้นที่ต่อเนื่องถึงพื้นที่บนบกตามสมรรถนะที่ดิน พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่กำหนดเขตให้เหมาะสมกับขีดความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้ และควบคุมกิจกรรมในแต่ละเขตเพื่อลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2. ส่งเสริมให้มีการดำเนินการตามแผนแม่บทการจัดการปะการังของประเทศอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง

3. ออกกฎกระทรวงผังเมืองรวมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลให้ครบทั่วประเทศ และจัดทำพระราชบัญญัติผังเมืองเฉพาะในพื้นที่เร่งด่วน รวมทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมายอื่นๆ เพื่อควบคุมการใช้ที่ดินในพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั่วประเทศ

2. การสงวนรักษาและฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1) นโยบายสงวนและรักษาระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้เหมาะสมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดให้เขตอนุรักษ์ป่าชายเลนและเขตอนุรักษ์แนวปะการังทั่วประเทศเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และจัดทำแผนปฏิบัติการฟื้นฟูเพื่อรักษาและควบคุมระบบนิเวศ

ชายฝั่งทะเลให้เหมาะสม รวมทั้งกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในเขตอนุรักษ์แนวปะการัง พร้อมจัดทำแผนที่และแผนปฏิบัติการฟื้นฟูให้ครบทุกจังหวัด

2. ประกาศให้แหล่งหญ้าทะเลและสาหร่ายทะเลที่อุดมสมบูรณ์ เป็นเขตรักษาพืชพันธุ์ ตามพระราชบัญญัติประมง พ.ศ.2490 พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการฟื้นฟู สงวนรักษาหญ้าทะเลและสาหร่ายทะเล ส่วนบริเวณพื้นที่ที่หญ้าทะเลและสาหร่ายทะเลเสื่อมโทรม ให้ส่งเสริมเป็นพื้นที่อนุญาตสำหรับกิจกรรมประมงพื้นบ้าน

3. เร่งรัดกำหนดมาตรการป้องกันพร้อมจัดทำแผนฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหา อุบัติภัย อันเนื่องจากการแพร่กระจายของมลพิษแบบฉับพลัน ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด

4. กำหนดมาตรการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งทะเล อันเนื่องจากการทำเหมืองแร่ การขุดเจาะน้ำมันในทะเล การปล่อยของเสียที่ปนเปื้อนของน้ำมัน และการทิ้งกากน้ำมันหรือสิ่งปฏิกูล รวมทั้งกำหนดแผนป้องกัน ควบคุมมลพิษและบำบัดมลพิษอันเนื่องจากการรั่วไหลของน้ำมัน

5. รักษาและฟื้นฟูชายหาดให้เป็นแนวกันชนธรรมชาติระหว่างบกกับทะเล ตลอดจนป้องกันความเสื่อมโทรมของหาดทราย หาดหิน หาดเลน เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าทางนิเวศวิทยาและความงดงาม

6. ส่งเสริมการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่กำลังจะสูญพันธุ์ เช่น พะยูน โลมา และเต่าทะเล และให้นำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

7. ให้กรมประมงประสานกับกรมป่าไม้ออกกฎกระทรวงโดยอาศัยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดสัตว์น้ำเพื่อการสงวนและคุ้มครองให้ เป็นไปตามหลักวิชาการ โดยให้พะยูนเป็นสัตว์หายาก โลมา เต่าทะเล และปะการัง เป็น สัตว์คุ้มครอง

8. ควบคุมการจับและการส่งออกปลาสวยงาม เต่าทะเล และห้ามมิให้มีการครอบครองซากสัตว์ทะเล ซึ่งรวมทั้งปะการังที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ พร้อมทั้งส่งเสริม การเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเล

9. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณให้เห็นถึงคุณค่าของการสงวนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ทะเลที่หายากและการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

2) นโยบายเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการป่าชายเลนให้เป็นระบบและต่อเนื่อง

แนวทางดำเนินการ

1. ปรับปรุงและกำหนดหมายแนวเขตอนุรักษ์ป่าชายเลนให้ชัดเจนตลอดแนวชายฝั่งทะเลทั้งฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย รวมทั้งจัดทำแผนที่แสดงแนวเขตให้ชัดเจน
2. เร่งรัดกำหนดแผนการจัดการป่าชายเลนระดับจังหวัด และควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่หลังแนวเขตป่าชายเลนและเขตต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกัน และเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
3. การบุกรุกใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและเพิกถอนเอกสารสิทธิ์
4. กำหนดมาตรการและดำเนินการป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมและการบุกรุกป่าชายเลน ให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 23 กรกฎาคม 2534

3) นโยบายเร่งรัดฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนที่เสื่อมสภาพและเสริมสร้างพื้นที่ป่าชายเลนขึ้นใหม่

แนวทางดำเนินการ

1. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวกับการใช้และการอนุรักษ์ป่าชายเลน รวมทั้งเร่งรัดให้มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง
2. เร่งรัดและสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการปลูกเสริมป่าชายเลนในพื้นที่เสื่อมโทรม ส่วนพื้นที่ป่าชายเลนที่เคยถูกบุกรุกเพื่อทำการเพาะเลี้ยง และอยู่ในสภาพทิ้งร้าง ให้กรมป่าไม้เร่งดำเนินการฟื้นฟู
3. ส่งเสริมการปลูกป่าเลนในพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมและพื้นที่หาดเลนงอกใหม่

4) นโยบายอนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเลและเกาะเพื่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนถาวร

แนวทางดำเนินการ

1. วางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเลให้ครบทุกพื้นที่ และกำหนดเขตสงวนบริเวณชายฝั่งทะเล เพื่อการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่งทะเล
2. ให้ประกาศบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่างๆ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
3. ควบคุมดูแลการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวมิให้เกิดผลเสียหายต่อบริเวณชายฝั่งทะเล และทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภท
4. รักษาและฟื้นฟูชายหาด รวมทั้งพื้นที่บริเวณชายทะเลที่จะเป็นแหล่งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนจัดระเบียบชายหาดให้สอดคล้องกับผังเมืองและเป็นเขตปลอดมลพิษและน้ำเสีย
5. เร่งรัดดำเนินการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาดต่อผู้บุกรุก และผู้ปิดกั้นที่สาธารณประโยชน์

นโยบาย
ป้องกันและขจัดมลพิษ

มลพิษทางน้ำ

สถานการณ์

ปัจจุบันคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำต่างๆ ทั่วประเทศ ทั้งแหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำใต้ดิน และแหล่งน้ำทะเล โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความหนาแน่นของชุมชนและกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ กำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรม อันเนื่องจากการปนเปื้อนของสารพิษต่างๆ ที่มาจากกิจกรรมของมนุษย์ ทั้งกิจกรรมจากชุมชนตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการท่องเที่ยว โดยมีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในคุณสมบัติของทรัพยากรน้ำทั้งทางกายภาพ และชีวภาพ รวมทั้งความสมดุลของระบบนิเวศในแหล่งน้ำนั้นๆ จนเกิดผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ ความเสื่อมโทรมหรือความน่าเสียของทรัพยากรน้ำนั้น จะปรากฏทั้งในรูปของการสูญเสียออกซิเจนละลายน้ำ (DO) การมีสารอินทรีย์ตัวทำลายออกซิเจน (BOD) และแบคทีเรียชนิดโคลิฟอร์ม (TBC)

ในช่วงปี 2523 - 2537 ที่ผ่านมา คุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลักต่างๆ มีแนวโน้มลดลงตลอดเวลา โดยเฉพาะบางพื้นที่ของแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างและแม่น้ำท่าจีนตอนล่าง มีความเสื่อมโทรมเกินมาตรฐานการใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภคของแหล่งน้ำประเภท 4 คือ มี DO ต่ำกว่า 2 มิลลิกรัม/ลิตร ค่า BOD มากกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร และค่ารวมแบคทีเรียชนิดโคลิฟอร์ม สูงกว่า 20,000 เอ็มพีเอ็น/100 มิลลิลิตร โดยบางแห่ง เช่น ปากคลองพระโขนงในช่วงภาวะภัยแล้งของปี 2537 มีความเสื่อมโทรมถึงขั้นวิกฤต มีค่า DO เกือบเป็นศูนย์ ค่า BOD ประมาณ 2.4 มิลลิกรัม/ลิตร และค่ารวมแบคทีเรียชนิดโคลิฟอร์มสูงถึง 770,000 เอ็มพีเอ็น/100 มิลลิลิตร ส่วนแหล่งน้ำและแม่น้ำสายสำคัญของภาคต่างๆ เช่น แม่น้ำแควใหญ่ แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำพอง แม่น้ำสะแกกรัง บึงบอระเพ็ด ก็มีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลงด้วยเช่นกัน สำหรับคุณภาพน้ำในแม่น้ำแม่กลอง บางปะกง ป่าสัก เพชรบุรี ปิง วัง ยม และน่าน จะมีคุณภาพเสื่อมโทรมน่าเสียเป็นครั้งคราวโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ส่วนคุณภาพของแหล่งน้ำใต้ดิน ก็เริ่มเกิดปัญหาอันเกิดจากการปนเปื้อนของน้ำเสียจากกองขยะและสารเคมีจากการเกษตรที่เป็นพิษตกค้างด้วยเช่นกัน นอกจากนี้คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น อ่าวชลบุรี เกาะลอย หาดพิทยา บางแสน จังหวัดชลบุรี และจังหวัดภูเก็ต มีคุณภาพน้ำทะเลเสื่อมโทรมกว่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลเพื่อการว่ายน้ำ มีค่ารวมแบคทีเรียชนิดโคลิฟอร์มสูงกว่า 19,000 เอ็มพีเอ็น/100 มิลลิลิตร (ค่ามาตรฐาน 1,000 เอ็มพีเอ็น/100 มิลลิลิตร)

การที่แหล่งน้ำดังกล่าวมีสภาพที่เสื่อมโทรม และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรง รวมทั้งขยายพื้นที่ขึ้นเรื่อยๆ นั้น เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายและกระจายตัวของอุตสาหกรรมออกสู่ภูมิภาค โดยขาดการจัดการและควบคุมมลพิษทางน้ำที่ได้มาตรฐาน การเลี้ยงสัตว์และปล่อยเสี้ยวสัตว์น้ำซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่มีความเข้มข้นสูงขาดระบบการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสม รวมทั้งปริมาณน้ำจากธรรมชาติลดลง อันเป็นผลสืบเนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าด้วย และประการสำคัญ คือ การบริหารและการจัดการในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการขาดเอกภาพในการดำเนินการและการประสานงานที่ดี ขาดกฎหมายและมาตรการที่ชัดเจน ในการติดตามตรวจสอบและควบคุมมลพิษทางน้ำจากแหล่งกำเนิดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการเกษตรขาดการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด สมรรถภาพขององค์กรที่รับผิดชอบในทุกระดับยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร และขาดมาตรการด้านเศรษฐกิจสังคมที่จะจูงใจให้ผู้ประกอบการและเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษดำเนินการลดและขจัดปริมาณมลพิษหรือควบคุมการจัดการของเสียจากขบวนการผลิตอย่างจริงจัง

เป้าหมาย

1. คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินที่มีสภาพเสื่อมโทรม จะต้องมีความดีขึ้น
 - แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีออกซิเจนละลายน้ำไม่ต่ำกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร และคลอโรฟิลล์จะต้องมีออกซิเจนละลายน้ำเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 มิลลิกรัม/ลิตร ภายในปี 2549 และจะรักษาคุณภาพน้ำไม่ให้เกิดเสื่อมโทรมไปกว่านี้ตลอดไป
 - แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง มีออกซิเจนละลายน้ำไม่น้อยกว่า 4 มิลลิกรัม/ลิตร และคลอโรฟิลล์จะต้องมีออกซิเจนละลายน้ำเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 มิลลิกรัม/ลิตร
 - แม่น้ำสายสำคัญที่ผ่านเมืองศูนย์กลางความเจริญต่างๆ จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินตามที่กำหนดไว้
2. คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งทั่วประเทศ จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง โดยให้ความสำคัญแก่ชายฝั่งบริเวณท่องเที่ยวที่สำคัญ และอ่าวไทยตอนบนเป็นอันดับแรก

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1. เร่งรัดฟื้นฟูคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสำคัญทั่วประเทศ
2. ลดและควบคุมมลพิษทางน้ำ อันเนื่องมาจากกิจกรรมของชุมชน เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม
3. ผู้ก่อมลพิษทางน้ำต้องมีส่วนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการมลพิษทางน้ำ
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมลงทุน และดำเนินการจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย

แนวทางดำเนินการ

1. แนวทางด้านจัดการ

1.1 ให้มีการควบคุมมลพิษทางน้ำของชุมชนใน 25 ลุ่มน้ำทั่วประเทศ โดยจัดลำดับความสำคัญ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการต่างๆ และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 จัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินและแผนป้องกันอุบัติเหตุเพื่อป้องกันและแก้ไขอันตรายอันเกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษและสภาวะแวดล้อมเป็นพิษที่มีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและแหล่งน้ำ

1.3 ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินมิให้ส่งล้าลำนน้ำในบริเวณสองข้างฝั่งแม่น้ำ ลำคลอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ เกาะ และชายฝั่งทะเลอย่างเข้มงวด

1.4 กระจายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบและเสริมสร้างสมรรถนะแก่เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดและท้องถิ่น เพื่อให้การควบคุมน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด รวมทั้งการควบคุมมลพิษทางน้ำในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ และการจัดการมลพิษทางน้ำจากแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ โดยให้มีการร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.6 เสริมสร้างกลไกและสมรรถนะขององค์กร เพื่อเอื้ออำนวยต่อการควบคุมน้ำเสียและของเสียจากแหล่งกำเนิดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้มาตรการทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กับมาตรการทางกฎหมาย

1.7 กำหนดให้แหล่งน้ำดิบเพื่อการประปาและพื้นที่ที่มีปัญหามลพิษทางน้ำรุนแรงเป็นเขตควบคุมมลพิษ พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อควบคุมและฟื้นฟูคุณภาพน้ำให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

1.8 สนับสนุนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมสำหรับอุตสาหกรรมประเภทที่มีมลพิษทางน้ำ รวมทั้งกำหนดมาตรการควบคุมและบริหารจัดการแพร่กระจายของมลพิษทางน้ำอย่างรัดกุม

1.9 จัดเตรียมที่ดินที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการบำบัดน้ำเสียในระยะยาว รวมทั้งกำหนดพื้นที่ที่สงวนไว้ เพื่อการบำบัดน้ำเสียจากชุมชนรวมไว้ในผังเมือง

2. แนวทางด้านการลงทุน

2.1 ให้มีระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมสำหรับชุมชนในระดับเทศบาล และสุขาภิบาลทั่วประเทศ โดยสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนของส่วนราชการท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจและเอกชน ในการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวม โดยการจัดสรรงบประมาณสมทบกองทุนสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการ

2.3 เร่งรัดให้มีการนำมาตรการการเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมอบหมายให้ส่วนราชการท้องถิ่น หรือองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงเป็นผู้ดำเนินการ

3. แนวทางด้านกฎหมาย

3.1 กำหนดและปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสำคัญ และมาตรฐานน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดต่างๆ ให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์

3.2 กำหนดและปรับปรุงประเภทและขนาดของแหล่งกำเนิดน้ำเสียหรือกิจกรรมที่ต้องควบคุมการปล่อยน้ำเสีย รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ เพื่อควบคุมและติดตามตรวจสอบการระบายน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง

3.3 เสริมสร้างสมรรถภาพทางวิชาการ อุปกรณ์ เครื่องมือ และกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่น

3.4 ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาพิษทางน้ำ ตลอดจนเร่งรัดออกกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้การลดและควบคุมมลพิษทางน้ำเป็นไปตามเป้าหมาย

4. แนวทางการสนับสนุน

4.1 สนับสนุนและร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรต่างๆ ในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้ประกอบกิจการ มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการคุณภาพน้ำ และการควบคุมน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด

4.2 สนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีการจัดการคุณภาพน้ำ และการควบคุมน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้นำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

4.3 ให้มีการลดภาษีอากรสำหรับการนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ เพื่อการบำบัดน้ำเสียให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและความร่วมมือในการจัดการน้ำเสีย

มลพิษทางอากาศ

สถานการณ์

มลพิษทางอากาศ เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เห็นได้ชัดเจนทั้งในเขตชุมชนขนาดใหญ่ และพื้นที่พัฒนาที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของกิจกรรมอุตสาหกรรม การคมนาคม การจราจร และการก่อสร้าง รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งโรงไฟฟ้า สารมลพิษทางอากาศที่เป็นปัญหาหลักและเกินมาตรฐาน ซึ่งจะยังคงเป็นปัญหาในอนาคตที่สำคัญนั้น ได้แก่ ฝุ่นละออง และก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ โดยเฉพาะฝุ่นละอองในแหล่งชุมชนที่มีการจราจรคับคั่ง จะมีค่าความเข้มข้นสูงกว่าค่ามาตรฐานประมาณ 3-5 เท่า ส่วนสารมลพิษอื่น ได้แก่ สารตะกั่ว ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ปัจจุบันยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ

สารมลพิษทางอากาศเหล่านี้จะระบายออกจากแหล่งกำเนิดต่างๆ ในเขตชุมชน ทั้งจากยานพาหนะ การก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน การก่อสร้างปรับปรุงถนนและผิวจราจร ตลอดจนโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งสารมลพิษเหล่านี้ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดภาวะการณต่างๆ แก่โลกด้วย คือ ภาวะฝนกรด การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิของโลก การทำลายชั้นโอโซน เป็นต้น

ปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ทั้งในด้านการกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ มาตรฐานคุณภาพมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิด มาตรฐานคุณภาพน้ำมันเชื้อเพลิง มาตรฐานน้ำมันหล่อลื่น หรือการส่งเสริมการใช้น้ำมันไร้สารตะกั่ว การติดตั้งอุปกรณ์กรองไอเสียจากรถยนต์ การตรวจสภาพมลพิษจากยานพาหนะก่อนการต่อทะเบียน การควบคุมปริมาณสารมลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยการกำหนดประเภทอุตสาหกรรมที่จะต้องควบคุมมลพิษทางอากาศ และเพิ่มเติมปรับปรุงมาตรฐานมลพิษทางอากาศจากอุตสาหกรรม หรือแม้แต่การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ร่วมกันลดมลพิษก็ตาม แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหามาได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศยังขาดความเป็นเอกภาพ มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ การประสานการปฏิบัติการยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ หน่วย

งานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมการระบายมลพิษทางอากาศยังขาดอุปกรณ์และบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการตรวจวัดและจัดระบบฐานข้อมูล การตรวจสอบและตรวจจับยานพาหนะไม่มีประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อลดมลพิษทางอากาศ เช่น รถสามล้อไฟฟ้า รถเมล์ไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ไฟฟ้า ยังไม่สามารถพัฒนาในเชิงพาณิชย์ได้ และประการสำคัญการขาดการรณรงค์และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องที่จะให้ประชาชนและผู้ใช้งานพาหนะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการช่วยลดมลพิษทางอากาศ

เป้าหมาย

1. คุณภาพอากาศในเขตควบคุมมลพิษและเขตเมือง โดยเฉพาะฝุ่นละอองจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ โดยฝุ่นละอองในบริเวณทั่วไปมีค่าเฉลี่ย 1 ปีไม่เกิน 0.1 มิลลิกรัม/ลูกบาศก์เมตร และฝุ่นละอองในบริเวณริมถนน จะมีความเข้มข้นเฉลี่ย 24 ชั่วโมงสูงสุดไม่เกิน 0.3 มิลลิกรัม/ลูกบาศก์เมตร
2. สารมลพิษอื่นๆ ในอากาศจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ตั้งแต่ปี 2540
3. ระดับปริมาณสารมลพิษทางอากาศในเขตอุตสาหกรรมและชุมชนทั่วไป โดยเฉพาะก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจนจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษทางอากาศ ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1. เร่งรัดการลดมลพิษทางอากาศ อันเนื่องมาจากยานพาหนะ อุตสาหกรรม และกิจกรรมการก่อสร้างและการขนส่ง
2. รักษาคุณภาพอากาศในพื้นที่ที่มีคุณภาพอากาศเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ไม่ให้เสื่อมโทรมลงไปจนเกินเกณฑ์มาตรฐาน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ระบบขนส่งที่มีมลพิษน้อย
4. ส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ทั้งที่เป็นผู้ก่อมลพิษและผู้ได้รับมลพิษ ได้มีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพอากาศ

แนวทางดำเนินการ

1. แนวทางด้านการจัดการ

1.1 กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมแยกจากแหล่งชุมชนและที่อยู่อาศัย โดยการใช้ผังเมืองรวมที่กำหนดไว้อย่างจริงจัง รวมทั้งให้มีการรายงานผลการดำเนินงานของระบบหรืออุปกรณ์และเครื่องมือในการควบคุมการระบายมลพิษทางอากาศจากอุตสาหกรรมตามที่กำหนด

1.2 ติดตาม ตรวจสอบ วิเคราะห์และจัดทำฐานข้อมูลคุณภาพอากาศในบรรยากาศทั่วไปและการระบายสารมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิดอย่างต่อเนื่อง

1.3 กำหนดมาตรการป้องกันและจัดทำแผนฉุกเฉิน เพื่อป้องกัน แก้ไข ระวัง หรือบรรเทาเหตุฉุกเฉิน หรือเหตุภัยอันตรายจากภาวะมลพิษทางอากาศ

1.4 ให้นำหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนหลักและแผนปฏิบัติการเพื่อลดมลพิษทางอากาศในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

1.5 ส่งเสริมการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน เพื่อควบคุมและป้องกันมลพิษทางอากาศ รวมทั้งสนับสนุนการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

1.6 ให้กำหนดแนวกันชนโดยรอบพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมและเขตประกอบการอุตสาหกรรม เพื่อควบคุมและลดภาวะมลพิษทางอากาศที่เกิดจากอุตสาหกรรม

1.7 ควบคุมและลดการใช้สารที่เป็นอันตรายต่อบรรยากาศชั้นโอโซน

1.8 ส่งเสริมการลงทุนและใช้มาตรการด้านภาษี เพื่อส่งเสริมกิจกรรมหรืออุปกรณ์ เครื่องมือที่มีส่วนในการแก้ไขและป้องกันมลพิษทางอากาศ

2. แนวทางด้านการลงทุน

2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงหรือเพิ่มมาตรฐานเชื้อเพลิงให้ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งส่งเสริมการเลิกใช้เชื้อเพลิงที่มีสารพิษ

2.2 ส่งเสริมการสร้างระบบขนส่งมวลชนในเมืองใหญ่และระหว่างเมืองที่มีประสิทธิภาพ สร้างระบบขนส่งโดยทางรถไฟ รวมทั้งจัดสร้างและปรับปรุงระบบถนนและทางด่วน เพื่อเพิ่มพื้นผิวการจราจรให้มากขึ้น

2.3 ปรับปรุงถนนผ่านหมู่บ้านในชนบททุกหมู่บ้านและถนนทางเข้าออกหมู่บ้าน เป็นระยะทาง 1,000 เมตร จากทางเข้าออกหมู่บ้านให้เป็นถนนลาดยางแอสฟัลท์หรือ ถนนคอนกรีต และสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถกวาดถนน ดูดฝุ่นและล้างถนนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางด้านกฎหมาย

3.1 กำหนดและปรับปรุงมาตรฐานต่างๆ ทั้งมาตรฐานทั่วไปและมาตรฐาน จากแหล่งกำเนิด รวมทั้งกำหนดวิธีการตรวจวัดให้ได้ตามมาตรฐานสากล และให้มีการ บังคับใช้กฎหมายต่อผู้ฝ่าฝืนอย่างเคร่งครัด

3.2 กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องควบคุมการระบายอากาศเสีย และกลิ่นออกสู่บรรยากาศ รวมทั้งกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษทางอากาศและกลิ่นจาก แหล่งกำเนิดให้เหมาะสม

3.3 ให้อำนาจหน่วยงานทุกประเภทและทุกอายุการใช้งาน ต้องผ่านการตรวจสอบสภาพ ด้านมลพิษในท่อไอเสียทุกปี โดยใช้ระบบการตรวจสอบสภาพแบบระบบรวมศูนย์บริการ และใช้ เครื่องหมาย “ห้ามใช้ชั่วคราว” หรือ “ห้ามใช้เด็ดขาด” สำหรับยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลพิษ เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

3.4 กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและข้อปฏิบัติใน การควบคุมการก่อสร้างและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้การสร้างถนนต้องมีการปูผิวถนน ไหล่ทาง และขอบทาง

4. แนวทางการสนับสนุน

4.1 สนับสนุนและร่วมมือกับเอกชน ชมรม หรือกลุ่มอิสระและสื่อมวลชนทุก แขนง ให้มีส่วนร่วมในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจและ ตระหนักถึงพิษภัยของสารมลพิษในอากาศ และรับทราบถึงการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ก่อ มลพิษทางอากาศทุกประเภท

4.2 สนับสนุนการศึกษาวิจัยและฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีการควบคุมและกำจัด อากาศเสีย รวมทั้งการปรับปรุงดูแลและซ่อมบำรุงเครื่องยนต์เพื่อลดมลพิษ

4.3 ส่งเสริมการใช้มาตรการจูงใจทางเศรษฐกิจ เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหา มลพิษทางอากาศ

มลพิษจากเสียงและความสั่นสะเทือน

สถานการณ์

มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน เป็นปัญหาที่พบในเขตชุมชนและพื้นที่พัฒนาต่างๆ ที่มีการขยายตัวของอาคารคมนาคมขนส่งและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและเมืองศูนย์กลางความเจริญในส่วนภูมิภาค แหล่งกำเนิดมลพิษทางเสียงที่สำคัญคือ ยานพาหนะ สถานประกอบการ และโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งจากผลการตรวจสอบค่าระดับเสียงเฉลี่ยในเวลา 24 ชั่วโมง บริเวณริมเส้นทางจราจรในกรุงเทพมหานครและบริเวณพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. 2537 พบค่าระดับเสียงสูงสุดในช่วง 74-84 เดซิเบลเอ และ 63-78 เดซิเบลเอ ตามลำดับ ซึ่งเป็นระดับเสียงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อการได้ยินของมนุษย์ ตามที่องค์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกา (U.S.EPA) เสนอแนะไว้คือ ระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมงจะต้องไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ สำหรับแหล่งกำเนิดมลพิษทางความสั่นสะเทือนนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์ในขบวนการอุตสาหกรรม การก่อสร้างและการขนส่ง การตอกเสาเข็ม การขุดเจาะ การระเบิดย่อยหิน รวมทั้งกิจกรรมในชุมชนบางอย่าง มลพิษทางความสั่นสะเทือนนี้มีผลทำให้อาคารบ้านเรือนสิ่งก่อสร้างแตกร้าวหรือทรุดตัวได้ และมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน รวมทั้งยังก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญของชุมชนด้วย

การแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือนในระยะที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินการกำหนดระดับเสียงของรถยนต์และเรือ ดำเนินการโครงการนำร่องตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียงจากเรือในคลองแสนแสบ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการควบคุมระดับเสียงจากเรือทั่วประเทศ และดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและเสียงจากรถราชการในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเขตควบคุมมลพิษ รวมทั้งโครงการฝึกอบรมช่างเทคนิคประจำอยู่ปรับแต่งและซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ ส่วนการกำหนดมาตรฐานระดับเสียงทั่วไปและระดับเสียงจากแหล่งกำเนิด เช่น อากาศยาน สถานประกอบการ และโรงงานอุตสาหกรรม ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาทำได้เพียงระดับหนึ่ง นอกจากนี้ปัจจุบันยังขาดการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน ขาดการศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม และประการสำคัญคือ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการแก้ไขปัญหาอีกด้วย จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวยังคงมีอยู่และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ

เป้าหมาย

1. ควบคุมระดับเสียงโดยทั่วไปในทุกพื้นที่ของประเทศให้มีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ
2. ควบคุมระดับเสียงและความสั่นสะเทือนจากแหล่งกำเนิดให้ได้ตามมาตรฐาน ได้แก่ ระดับเสียงของยานพาหนะ ระดับเสียงและความสั่นสะเทือนของสถานประกอบการ และชุมชน

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน ประกอบด้วย นโยบาย 3 ประการ ดังนี้

1. ป้องกัน ควบคุม และแก้ไขให้ระดับเสียงและความสั่นสะเทือนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและการได้ยิน รวมทั้งไม่รบกวนความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน
2. ให้มีมาตรฐานควบคุมระดับเสียงและความสั่นสะเทือนจากแหล่งกำเนิดทุกประเภท
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน มีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุม และแก้ไข มลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน

แนวทางดำเนินการ

1. แนวทางด้านจัดการ
 - 1.1 จัดทำแผนหลักและแผนปฏิบัติการ เพื่อการป้องกันและขจัดมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน
 - 1.2 ติดตามตรวจสอบและวิเคราะห์ระดับเสียงและความสั่นสะเทือนโดยทั่วไป และจากแหล่งกำเนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน
 - 1.3 ใช้มาตรการผังเมืองเพื่อกำหนดและควบคุมพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรม และอุตสาหกรรม ที่เป็นแหล่งกำเนิดเสียงและความสั่นสะเทือน

1.4 กำหนดให้กิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือนต้องมีเขตกันชนโดยรอบ

2. แนวทางการลงทุน

2.1 ให้มีการสร้างระบบติดตามตรวจสอบระดับเสียงและความสั่นสะเทือนภายในเขตควบคุมมลพิษ เขตเมืองหลัก และเขตนิคมอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.2 ส่งเสริมการลงทุนด้านการผลิตอุปกรณ์ที่ลดปัญหามลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน

3. แนวทางด้านกฎหมาย

3.1 กำหนดและปรับปรุงค่ามาตรฐาน และวิธีการตรวจวัดระดับเสียงและความสั่นสะเทือน ทั้งในสิ่งแวดล้อมทั่วไป และจากแหล่งกำเนิดที่เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์

3.2 กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือนที่ต้องควบคุม

3.3 เร่งรัดและส่งเสริมการดำเนินงานของหน่วยงานเพื่อการควบคุมระดับเสียงและความสั่นสะเทือนให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางการสนับสนุน

4.1 ให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป

4.2 สนับสนุนงานวิจัยด้านการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน

4.3 ยกเว้นหรือลดภาษีให้มากขึ้นสำหรับกิจกรรมหรือวัสดุอุปกรณ์สำหรับป้องกัน ควบคุม และแก้ไขมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน

4.4 สร้างกลไกอาสาสมัคร และรณรงค์ให้ประชาชนเกิดความตระหนัก และมีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหามลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน

มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

สถานการณ์

ปริมาณขยะหรือมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ในปี 2537 มีประมาณวันละ 33,000 ตัน เป็นมูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานครวันละ 7,000 ตัน ในเขตเทศบาล 143 แห่ง รวมเมืองพัทยา วันละ 5,600 ตัน ในเขตสุขาภิบาลวันละ 4,200 ตัน ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 16,200 ตัน จะเป็นมูลฝอยในพื้นที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล โดยในจำนวนนี้กรุงเทพมหานครสามารถเก็บขนได้ร้อยละ 95 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น และนำไปกำจัดด้วยวิธีการฝังกลบ 5,000 ตัน หมักทำปุ๋ย 1,100 ตัน มีเหลือเพียง 900 ตัน กองทิ้งไว้ในโรงงานเพื่อให้ย่อยสลายเอง สำหรับเทศบาลต่างๆ และเมืองพัทยานั้น ถึงแม้จะมีความสามารถในการเก็บขนได้ร้อยละ 80 ของมูลฝอยที่เกิดขึ้นหรือประมาณวันละ 4,500 ตัน แต่ก็นำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพียง 600 ตันต่อวัน ที่เหลือก็ปล่อยให้ย่อยสลายเองเช่นกัน ส่วนสุขาภิบาลและพื้นที่นอกเขตจะนำไปกองทิ้งให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ ซึ่งไม่ถูกหลักสุขาภิบาล และเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ และทำให้แหล่งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินเกิดการปนเปื้อนน้ำเสียจากมูลฝอยมากขึ้น

ส่วนการเก็บกักสิ่งปฏิกูลในอาคาร ซึ่งใช้ระบบบ่อเกรอะหรือบ่อซึม มีบางส่วนลักลอบปล่อยสิ่งปฏิกูลลงสู่ท่อระบายน้ำโดยตรง หรือนำไปทิ้งตามทุ่งนา หรือที่สาธารณะ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเน่าเสียของแม่น้ำลำคลองและการแพร่กระจายของเชื้อโรค กรุงเทพมหานคร มีโรงงานกำจัดสิ่งปฏิกูล 2 แห่ง กำจัดได้แห่งละ 600 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และนำกากตะกอนที่เหลือไปผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนเทศบาลที่สามารถกำจัดสิ่งปฏิกูลได้อย่างถูกวิธีมีเพียงร้อยละ 30 ของจำนวนเทศบาลทั่วประเทศ

ปัญหาการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลนี้ มีแนวโน้มจะรุนแรง และทำให้เกิดการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเกิดความเสียงต่อสุขภาพอนามัยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครและจังหวัดในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตลอดจนจังหวัดศูนย์กลางความเจริญในภาคต่างๆ เนื่องจากอัตราการผลิตมูลฝอยของประชากรมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่การดำเนินการแก้ไขปัญหายังเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าขาดแผนหลักระยะยาว ไม่มีการวางแผนการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลร่วมกันระหว่าง

ชุมชนที่อาจจะเกิดประโยชน์จากการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และระบบกำจัดร่วมกัน ไม่มีระเบียบและแนวทางปฏิบัติในการคัดแยก เก็บขน และกำจัดที่ชัดเจน หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถจัดหาที่ดินเพื่อการกำจัดในระยะยาวได้ มีข้อจำกัดด้านเงินลงทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ เครื่องมือ และบุคลากรระดับปฏิบัติที่มีความรู้ความชำนาญ รวมทั้งไม่มีการจัดลำดับความสำคัญของความรุนแรงของปัญหา และองค์กรท้องถิ่นขาดขีดความสามารถที่เพียงพอ นอกจากนี้กฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร รวมทั้งไม่มีระบบเก็บรวบรวม หรือโครงสร้างบริการพื้นฐานในการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ให้ครบวงจร และประการสำคัญคือ ขาดความร่วมมือจากประชาชนในด้านการจ่ายค่าธรรมเนียม

เป้าหมาย

1. ลดหรือควบคุมการผลิตมูลฝอยของประชากรในอัตรา ไม่เกิน 1.0 กิโลกรัม ต่อคนต่อวัน
2. ให้มีการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานครและชุมชนทั่วประเทศ ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น
3. ปริมาณมูลฝอยตกค้างจากการให้บริการเก็บขนในเขตเทศบาลจะหมดไป และสำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาลจะมีปริมาณมูลฝอยตกค้างไม่เกินร้อยละ 10 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น
4. ให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง สุขลักษณะ และมีระบบกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง สุขลักษณะครบถ้วนทุกเทศบาลและสุขาภิบาล

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1. ให้มีการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ตั้งแต่การเก็บกัก การเก็บขน การขนส่ง และการกำจัด
2. ควบคุมอัตราการผลิตมูลฝอยของประชากร และส่งเสริมการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมลงทุน ก่อสร้าง และ/หรือ บริหาร และดำเนินระบบจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและประชาชน มีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหามูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมากขึ้น

แนวทางดำเนินการ

1. แนวทางด้านจัดการ

1.1 ใช้หลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” ทั้งกับประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ที่เป็นผู้ผลิตมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล หรือดำเนินการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพประชาชนและสิ่งแวดล้อม

1.2 ให้มีการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลระดับจังหวัด ให้สอดคล้องกับแผน จัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บขน การขนส่ง และการ กำจัด

1.3 สนับสนุนให้เอกชนดำเนินธุรกิจการบริการด้านการเก็บขน ขนส่ง และ กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ทั้งในรูปของการว่าจ้าง การร่วมลงทุน หรือการให้สัมปทาน/รับ จ้างควบคุมระบบกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

1.4 กำหนดองค์กรและหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแล การจัดการมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลของหน่วยงานต่างๆ ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพ

1.5 ให้จังหวัดจัดเตรียมที่ดินที่เหมาะสมสำหรับใช้กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ระยะยาว รวมทั้งการกำหนดพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อการกำจัดมูลฝอยในผังเมืองด้วย

1.6 ให้นำระบบที่ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อซากหรือบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วจากผู้บริโภค เพื่อนำไปกำจัดหรือหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งกำหนดประเภทผลิตภัณฑ์ และ บรรจุภัณฑ์ที่ผู้ผลิตต้องนำกลับคืนเพื่อการลดปริมาณมูลฝอย

1.7 ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินสภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยและสิ่ง ปฏิกูลของชุมชน และแหล่งกำเนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาระบบข้อมูลการจัดการ มูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและทันสมัยตลอดเวลา รวมทั้งให้มีศูนย์ประสาน ข้อมูลการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์

2. แนวทางการลงทุน

2.1 ให้มีการลงทุนก่อสร้างสถานที่กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องลักษณะ และจัดหาเครื่องจักรกลที่เหมาะสม โดยรัฐร่วมทุนกับภาคเอกชนหรือรัฐสนับสนุนงบประมาณทั้งหมด หรือสมทบบางส่วนให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ

2.2 ส่งเสริมการลงทุนและให้สิ่งจูงใจแก่ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล รวมทั้งการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

2.3 จัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลส่วนกลางที่สามารถใช้ร่วมกันได้ ระหว่างชุมชนหลายแห่งที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

2.4 ปรับปรุงและฟื้นฟูสถานที่กำจัดมูลฝอยเดิมที่ไม่ถูกต้องลักษณะในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ ตามลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น

3. แนวทางด้านกฎหมาย

3.1 ปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียมการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และอัตราค่าธรรมเนียมการลดและใช้ประโยชน์จากมูลฝอย

3.2 กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากสถานที่กำจัดมูลฝอย เช่น มาตรฐานน้ำทิ้ง มาตรฐานการระบายอากาศเสียจากปล่องเตาเผามูลฝอยและเมรุ

3.3 กำหนดให้สถานที่กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการระบายของเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3.4 กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกลไกการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อใช้ประโยชน์จากมูลฝอยและลดปริมาณมูลฝอย

3.5 กำหนดระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่เกิดจากการก่อสร้าง สถานีขนส่ง รถไฟ รถโดยสาร และเรือนแพ

3.6 กำหนดให้มีระบบติดตามตรวจสอบบันทึกภาวะมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการตรวจสอบมากขึ้น และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการติดตามตรวจสอบ

4. แนวทางการสนับสนุน

4.1 สนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

4.2 ให้มีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ด้านวิชาการและการบริหารจัดการ แก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

4.3 สนับสนุนกิจกรรมเพื่อปลูกฝังทัศนคติ และสร้างค่านิยมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปในการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง และการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง

มลพิษจากสารอันตราย

สถานการณ์

ปัจจุบันประเทศไทยมีการนำสารอันตรายเข้ามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ทั้งทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งชนิดและปริมาณ โดยนำสารอันตรายทั้งในรูปสารเคมีอินทรีย์และสารอนินทรีย์เข้ามาจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 1.31 ล้านตัน ในปี พ.ศ.2531 เป็น 2.79 ล้านตัน ในปี พ.ศ.2536 สารอันตรายที่นำเข้าเหล่านี้ จะอยู่ในลักษณะที่เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและสารเคมีพื้นฐาน ที่จะต้องนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมต่อไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นสารที่จัดอยู่ในจำพวกวัตถุไวไฟ วัตถุระเบิด วัตถุมีพิษ และวัตถุกัดกร่อน สารอันตรายเหล่านี้ปัจจุบันนำมาใช้อย่างไม่ถูกต้อง ขาดความรับผิดชอบ และความตระหนัก ตลอดจนขาดความรู้ความระมัดกุมในการควบคุมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การนำเข้า การผลิต การจำหน่าย การขนส่ง การใช้ การเก็บรักษา และการทำลายกาก ได้มีผลทำให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงและเกิดพิษภัยอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งความเป็นพิษนี้เป็นได้ทั้งแบบเฉียบพลันและเรื้อรัง รวมทั้งสร้างความสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนด้วย นอกจากนี้ยังมีการตรวจพบสารเคมีตกค้างในสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งในดิน น้ำ และดินตะกอน ซึ่งสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนอาจนำไปสู่ความสูญเสียคุณภาพของระบบนิเวศได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การตกค้างของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในผลิตผลการเกษตร ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคและการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศด้วย

ปัญหามลพิษจากสารอันตรายดังกล่าว ได้มีการแก้ไขไปแล้วบางส่วน แต่ก็ยังมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้นต่อไปในอนาคตได้ เนื่องจากประเทศไทยกำลังพัฒนาเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ จึงมีแนวโน้มที่จะต้องนำสารอันตรายเข้ามาใช้ประโยชน์มากขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดปัญหามลพิษจากสารอันตรายเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสมตั้งแต่ขั้นตอนการนำเข้า การผลิต การจำหน่าย การขนส่ง การใช้ การเก็บรักษาและการกำจัดกาก ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันการนำเข้าสารอันตรายบางชนิด ยังไม่มีการควบคุม ไม่มีชื่อสามัญกำกับ ขาดมาตรฐานและเกณฑ์ปฏิบัติในการขนส่ง ขาดระบบการติดตามการขนส่ง ขาดการพิจารณากลับกรองเทคโนโลยีในกระบวนการผลิต ไม่มี

การควบคุมสารอันตรายในระบบการผลิต ขาดการควบคุมดูแลผู้จำหน่าย รวมทั้งแผนปฏิบัติการฉุกเฉินในกรณีเกิดอุบัติเหตุจากสารอันตรายยังไม่ครอบคลุมทุกเขตพื้นที่ที่มีความเสี่ยง และการปฏิบัติตามแผนก็ยังไม่มีประสิทธิภาพ ประการสำคัญ การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของสารอันตรายยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง และเจ้าของสถานประกอบการขาดความรับผิดชอบในการดูแลและป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นด้วย

เป้าหมาย

1. ลดและควบคุมมลพิษจากสารอันตรายจากแหล่งกำเนิดทุกประเภท ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชน
2. มีแผนปฏิบัติการกรณีฉุกเฉินจากอุบัติเหตุร้ายแรงของสารอันตราย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง ระดับประเทศ และระดับจังหวัด
3. จัดตั้งศูนย์พิษวิทยา และศูนย์ข้อมูลด้านสารอันตรายระดับประเทศ

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษจากสารอันตราย ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1. ให้มีระบบการจัดการสารอันตรายที่มีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมกระบวนการนำเข้า การผลิต การขนส่ง การจำหน่าย การใช้ การเก็บรักษา และการกำจัดกาก
2. ให้มีระบบป้องกันและแก้ไขกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงจากสารอันตรายในภาคอุตสาหกรรม การขนส่งและคลังสินค้า
3. ส่งเสริมการลดการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
4. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมลงทุนในการแก้ปัญหาการจัดการสารอันตราย

แนวทางดำเนินการ

1. แนวทางด้านจัดการ

1.1 ให้มีการลดและควบคุมหรือแนะนำการใช้สารอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัยทั้งในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

1.2 ควบคุมการขนส่งสารอันตรายโดยการกำหนดมาตรฐานพาหนะ วิธีการขนส่ง เส้นทางที่เหมาะสมในการลำเลียงขนส่ง ความเร็วในการขับขี่ คุณสมบัติและหน้าที่ของผู้ขับขี่ยานพาหนะขนส่ง ฉลากระบุรายละเอียดสารอันตราย รวมทั้งจัดให้มีระบบประกันภัยในการขนส่งสารอันตรายและอื่นๆ เพื่อการกำจัดทำลายเมื่อไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบ

1.3 ควบคุมการเก็บรักษาสารอันตราย โดยกำหนดเขตพื้นที่ตั้งคลังสินค้าอันตราย กำหนดมาตรฐานคลังสินค้าอันตรายพร้อมระบบป้องกันและแก้ไขกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุ รวมทั้งจัดให้มีระบบประกันภัยในการเก็บสินค้าอันตรายด้วย

1.4 จัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินจากอุบัติเหตุร้ายแรงจากสารอันตราย ทั้งในเขตอุตสาหกรรมและระดับจังหวัด โดยรัฐต้องจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับที่เพียงพอ และกำหนดให้โรงงานที่มีการใช้สารอันตรายเป็นวัตถุดิบในการผลิตต้องจัดทำแผนป้องกันอุบัติเหตุในระดับโรงงานด้วย

1.5 ให้กิจการที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากสารอันตรายต้องมีระบบป้องกันอุบัติเหตุและแก้ไขกรณีฉุกเฉิน โดยรัฐให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรและแรงจูงใจอื่นๆ

1.6 สืบสวนข้อมูลและพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลด้านสารอันตราย รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการนำเข้าและส่งออกสารอันตรายแห่งชาติ เพื่อให้บริการและแลกเปลี่ยนข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. แนวทางด้านการลงทุน

2.1 สนับสนุนให้มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้สารอันตรายเป็นวัตถุดิบในการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้มีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำ สำหรับการย้ายโรงงานดังกล่าวเข้าไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม และสำหรับปรับปรุงกระบวนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่สะอาด

2.2 จัดตั้งและพัฒนาสมรรถนะศูนย์พิษวิทยาให้เป็นระบบเครือข่าย เพื่อให้บริการข้อมูลและคำปรึกษาในการรักษาพยาบาลผู้ที่ได้รับพิษจากสารอันตรายตลอด 24 ชั่วโมง

และสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐจัดตั้งอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัย รวมทั้งมีกำลังคนเพื่อดำเนินระบบเครือข่ายข้อมูลสารอันตรายในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อรองรับแผนปฏิบัติการฉุกเฉินจากอุบัติเหตุจากสารอันตราย

2.3 ให้มีหน่วยพยาบาลสำหรับผู้ที่ได้รับพิษจากสารอันตรายโดยเฉพาะ ในโรงพยาบาลทั่วไปทุกแห่ง

2.4 จัดตั้งห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารตกค้างในผลิตภัณฑ์เกษตร เครื่องอุปโภคบริโภคและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มากขึ้น ตลอดจนให้มีมาตรการรับรองความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ด้วย

3. แนวทางด้านกฎหมาย

3.1 ควบคุมสารอันตรายให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ โดยให้มีหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ

3.2 เร่งรัดการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถจัดการสารอันตรายอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การนำเข้า การผลิต การจำหน่าย การขนส่ง การใช้ การเก็บรักษาและการกำจัดกาก

3.3 กำหนดมาตรฐานสารอันตรายที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์เกษตร และเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ให้ครอบคลุมจำนวนชนิดมากขึ้น

3.4 กำหนดให้อุตสาหกรรมทุกประเภทที่ใช้และผลิตสารอันตรายร้ายแรงในปริมาณมาก ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและประเมินความเสี่ยงอันตราย

3.5 กำหนดให้กิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากสารอันตราย ต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ กำลังคนและการฝึกปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุ

3.6 พิจารณาลำดับนำเข้า และผลิตหรือจำกัดการใช้อย่างเข้มงวด สำหรับสารอันตรายทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและสาธารณสุขที่มีคุณสมบัติทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง

4. แนวทางด้านการสนับสนุน

4.1 ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อการจัดการสารอันตรายอย่างเหมาะสม รวมทั้งพัฒนาการใช้วัตถุดิบอื่นทดแทนสารอันตราย การผลิตผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม การใช้เทคโนโลยีที่สะอาดในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อลดการใช้สารอันตรายร้ายแรงให้น้อยลง รวมทั้งส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน และใช้สารทดแทนจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้น้อยลง

4.2 ให้มีแผนปฏิบัติการและดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้สารอันตรายอย่างถูกต้องและปลอดภัยแก่ผู้ทำงานเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม และเกษตรกรทั่วไป ทั้งนี้โดยสนับสนุนให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

4.3 ฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติเจ้าหน้าที่ ประชาชน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีการจัดการสารอันตราย โดยเฉพาะการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากการผลิต การขนส่ง การใช้ การเก็บรักษาและการกำจัดกาก รวมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนได้รับการอบรมด้านการจัดการข้อมูลสารอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับสารอันตรายอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยสื่อมวลชนทุกแขนงเพื่อกระจายข่าวสารไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศได้อย่างทั่วถึง

มลพิษจากของเสียอันตราย

สถานการณ์

มลพิษจากของเสียอันตราย เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและมีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้น ทั้งนี้เพราะของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ทั่วประเทศ ทั้งจากอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ชุมชน พาณิชยกรรม การบริการ ท่าเรือ/การเดินเรือ โรงพยาบาลและห้องปฏิบัติการ กิจกรรมด้านการทหาร สาธารณูปโภค และกิจกรรมต่างๆ ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีปริมาณประมาณ 1.3 ล้านตัน ในปี 2537 ซึ่งปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นนี้ยังไม่สามารถกำจัดได้ทั้งหมด โดยในภาคอุตสาหกรรมสามารถกำจัดของเสียอันตรายได้ประมาณปีละ 530,000 ตัน จาก 950,000 ตัน ส่วนมูลฝอยติดเชื้อที่เกิดขึ้นปีละ 110,000 ตัน สามารถกำจัดโดยการเผาในเตาได้เพียง 40,000 ตัน สำหรับของเสียอันตรายจากชุมชนที่เกิดขึ้นประมาณปีละ 360,000 ตัน ยังไม่มีการรวบรวม กำจัดอย่างถูกวิธี และถูกทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อมร่วมกับมูลฝอยชุมชน ทำให้มีการรั่วไหลหรือแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน รวมทั้งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ความเสื่อมโทรมของโบราณวัตถุ และทัศนียภาพ

ปัจจุบันได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษจากของเสียอันตรายได้เพียงบางส่วน ทั้งนี้เพราะการดำเนินการในระยะที่ผ่านมา เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องการจัดของเสียอันตรายจากแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรม ไม่ได้คำนึงถึงการควบคุม การนำเข้า การส่งออก การคัดแยก การเก็บรวบรวมให้ถูกวิธี รวมทั้งการขนย้ายจากแหล่งกำเนิดไปยังสถานที่กำจัดขั้นสุดท้ายด้วย ส่วนระบบบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย โดยเฉพาะระบบบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมที่มีอยู่ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถให้บริการได้อย่างเพียงพอและบำบัดได้เฉพาะบางประเภทเท่านั้น โดยมีศูนย์บริการกำจัดกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เสมดำ และสถานที่ฝังกลบขั้นสุดท้ายที่จังหวัดราชบุรีเท่านั้น นอกจากนี้ยังขาดกลไกและมาตรฐาน เกณฑ์ปฏิบัติในการควบคุมในทุกขั้นตอน ทั้งการเก็บรวบรวม คัดแยก ขนส่ง บำบัดและกำจัดขั้นสุดท้าย โดยเฉพาะของเสียจากชุมชน ส่วนสถานพยาบาลภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นแหล่งผลิตของเสียอันตรายที่สำคัญ และมีผลสืบเนื่องที่รุนแรงนั้น ยังมีอีกประมาณ 24,000 แห่ง ที่ยังไม่มีระบบกำจัดมูลฝอยติดเชื้อได้อย่าง

ถูกวิธีและครบวงจร รวมทั้งมีความล่าช้าของการออกกฎกระทรวงตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการควบคุมการจัดการของเสียอันตรายด้วย และประการสำคัญก็คือการขาดความร่วมมือจากประชาชน และผู้ประกอบการที่จะทำให้การจัดการของเสียอันตรายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

เป้าหมาย

1. ลดและควบคุมมลพิษจากของเสียอันตราย ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและชุมชนไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน
2. สามารถเก็บรวบรวมและกำจัดของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 และจากชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้น
3. ให้สถานพยาบาลของรัฐและเอกชนทุกแห่ง มีระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกวิธี ตั้งแต่การคัดแยก การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัดและการกำจัด

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษจากของเสียอันตราย ประกอบด้วยนโยบาย 3 ประการ ดังนี้

1. ให้มีระบบการจัดการของเสียอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุม กระบวนการนำเข้า การส่งออก การขนส่ง การคัดแยก การเก็บรวบรวม การบำบัด และการกำจัดทำลาย
2. ให้มีระบบป้องกัน และแก้ไขกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุขนาดใหญ่จากของเสียอันตรายในภาคอุตสาหกรรม การขนส่ง และคลังสินค้า
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนสามารถลงทุนหรือมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการจัดการของเสียอันตรายทุกขั้นตอน

แนวทางดำเนินการ

1. แนวทางด้านจัดการ

1.1 กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การปฏิบัติในการเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด การใช้ประโยชน์ใหม่ และการกำจัด

1.2 สร้างกลไกให้องค์กรเอกชนสามารถดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม และประเมินสถานการณ์การจัดการของเสียอันตรายจากแหล่งกำเนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

1.3 จัดทำและพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษและปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษแต่ละประเภท

1.4 ให้นำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ โดยการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในรูปแบบภาษีหรืออื่นๆ ตามกลไกที่เหมาะสม สำหรับการเก็บรวบรวม การบำบัดและการกำจัดของเสียอันตราย

1.5 สนับสนุนและสร้างกลไกให้โรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการมีระบบบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย และสามารถขยายบริการรับของเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษรายย่อยอื่นๆ ได้ โดยปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานและกฎระเบียบของรัฐ

2. แนวทางด้านการลงทุน

2.1 ให้มีการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการรวบรวม ขนส่ง บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมและจากชุมชน โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนหรือร่วมสัมปทาน หรือรัฐเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างและเอกชนรับจ้างดำเนินการ

2.2 ให้มีการก่อสร้างระบบบำบัดและกำจัดมูลฝอยติดเชื้อในระดับจังหวัดหรือระดับภูมิภาคที่สามารถรองรับปริมาณมูลฝอยจากสถานพยาบาลที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด

2.3 ใช้มาตรการด้านการเงินและการคลังของประเทศ เพื่อทดแทนค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการเก็บรวบรวม การบำบัด และการกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

2.4 จัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อควบคุมการนำเข้า การส่งออก การนำผ่านการขนส่ง และการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน

3. แนวทางด้านกฎหมาย

3.1 ให้มีการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนอย่างเคร่งครัด รวมทั้งเร่งรัดออกกฎระเบียบและข้อบังคับให้เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการของเสียอันตราย

3.2 ปรับปรุงระเบียบ และมาตรการการจัดการมูลฝอยติดเชื้อให้ครอบคลุมทั้งระบบ โดยสอดคล้องกับระบบปฏิบัติของสถานพยาบาล

3.3 กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องควบคุมการปล่อยของเสียอันตรายออกสู่สิ่งแวดล้อม และมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด

4. แนวทางการสนับสนุน

4.1 สนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัยและพัฒนา ระบบ รูปแบบ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการกำจัดของเสียอันตราย เพื่อลดปริมาณของเสียอันตราย รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำของเสียอันตรายกลับมาใช้ประโยชน์

4.2 สร้างกลไกสิ่งจูงใจด้านการเงินการคลัง เพื่อสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการของเสียอันตราย

4.3 ฝึกอบรมเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการของเสียอันตราย รวมทั้งรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและองค์กรเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการของเสียอันตรายอย่างต่อเนื่อง

นโยบาย
แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

สถานการณ์

ปัจจุบันแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมที่มีลักษณะโดดเด่น ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงทรัพยากรทางเศรษฐกิจเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น จนมีผลทำให้แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม อันเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติหลายแห่งในแทบทุกภาคของประเทศมีสภาพที่เสื่อมโทรม ซึ่งความเสื่อมโทรมนั้นเกิดขึ้นทั้งจากภัยธรรมชาติและการทำงานของมนุษย์ อันเนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ สังคม การขาดการควบคุมการใช้ที่ดินโดยรอบบริเวณดังกล่าว รวมทั้งแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมน้อยมาก นอกจากนี้กระบวนการในการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมยังไม่มีประสิทธิภาพ มีปัญหาการประสานงานทั้งในด้านนโยบายและแนวทางปฏิบัติ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ มีความหลากหลายซ้ำซ้อนและไม่เอื้ออำนวยต่อการปกป้อง คุ้มครอง รักษา และอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถที่จะลงโทษผู้ละเมิดหรือกระทำผิดได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความพร้อมทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากร ที่จะดำเนินการตามแนวทางการอนุรักษ์ และประการสำคัญที่สุด คนในสังคมทั้งประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดจิตสำนึกและจิตวิญญาณที่จะร่วมกันอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ และสำนึกทางธรรมชาตินิยมและคุณค่าทางวัฒนธรรม

แหล่งธรรมชาติ

เป้าหมาย

อนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติ เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติของประเทศ

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายแหล่งธรรมชาติ ประกอบด้วยนโยบาย 5 ประการ ดังนี้

1) นโยบายเสริมสร้างกลไกทางกฎหมายและให้มีการบังคับใช้เพื่อการป้องกันและแก้ไขสภาพความเสื่อมโทรมและอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. เร่งรัดออกกฎหมายหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของหน่วยงานต่างๆ ให้มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง โดยเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนร่วมมีส่วนในการบังคับใช้กฎหมาย
2. เร่งรัดการขึ้นทะเบียนและประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและสภาพแวดล้อม รวมทั้งให้ท้องถิ่นจัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์
3. กรณีการบุกรุกที่มีลักษณะทำลายแหล่งธรรมชาติ ให้ใช้มาตรการอพยพออกจากพื้นที่เป็นอันดับแรก และให้รื้อถอนหรือทำลายสิ่งก่อสร้างหรือลักษณะรูปธรรมที่ก่อให้เกิดการสูญเสียคุณค่าของพื้นที่

2) นโยบายเสริมสร้างกลไกการบริหารและการจัดการ เพื่อให้การอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติมีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

1. ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารองค์กรเพื่อการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติให้สอดคล้องและเป็นไปได้กับสภาพการบริหารประเทศ โดยยึดหลักการสร้างกลไกทดแทนในระยะเร่งด่วนในส่วนที่เป็นจุดอ่อนของการบริหารและการอนุรักษ์ และกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจหน้าที่โดยตรงต่อการอนุรักษ์
2. กระจายอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
3. สนับสนุนให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมดูแลรักษาแหล่งธรรมชาติทั้งในเมืองและชนบท โดยหน่วยงานของรัฐต้องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนไว้ให้ชัดเจน

3) นโยบายส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดมาตรการการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติให้เหมาะสม รวมทั้ง

แหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญอันดับสูงต้องไม่นำมาใช้ประโยชน์ในลักษณะทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิต หากจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

2. การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จะต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ รวมทั้งกำหนดมาตรการสนับสนุนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พัฒนาระบบและรูปแบบการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้บุคคลทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญ ความสูญเสีย หรือการเสื่อมสภาพของธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ และให้มีทัศนคติทางธรรมชาตินิยม รวมทั้งมีแนวคิดในเชิงอนุรักษ์

4) นโยบายการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติ พื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่โล่ง รวมทั้งสวนสาธารณะในเมือง ให้ได้สัดส่วนกับการขยายตัวของจำนวนประชากรและพื้นที่เขตเมือง

แนวทางดำเนินการ

1. การจัดทำผังเมืองหรือการขยายเมืองใหม่ ให้กำหนดพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่โล่งรวมทั้งสวนสาธารณะให้ได้สัดส่วน หรือให้คงสภาพพื้นที่สีเขียวเดิม ไม่ให้มีการแปรสภาพไปใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม

2. ประกาศใช้ผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ รวมทั้งออกข้อบัญญัติต่างๆ ในการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้างในเขตแหล่งธรรมชาติและปริมณฑลโดยรอบ ในวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า รวมทั้งกำจัดสิ่งอุดตันในส่วนที่จะทำให้ทำลายหรือทำให้เสื่อมคุณค่าของแหล่งธรรมชาติ

3. ให้ส่วนราชการต่างๆ ดำเนินการอนุรักษ์และรักษา ตลอดจนเพิ่มเติมสภาพแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติในส่วนที่รับผิดชอบดูแลให้มากขึ้น รวมทั้งเว้นที่ว่างในบริเวณอาคารสถานที่ราชการ

4. ให้เว้นที่ว่างริมฝั่งแม่น้ำ หนอง คลอง บึง และทะเลสาบ

5) นโยบายกำหนดและรักษาระบบคุ้มครองพื้นที่ให้สอดคล้องกับหลักการทางนิเวศวิทยา รวมทั้งให้มีการจัดการที่เหมาะสมกับแหล่งธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

สนับสนุนให้มีการประกาศเขตวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ที่อยู่ระหว่างดำเนินการสำรวจและศึกษา ให้เสร็จสิ้นภายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และเร่งรัดจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่คุ้มครอง ให้เสร็จสิ้นภายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

2. ประกาศเขตพื้นที่ของรัฐที่มีแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ให้เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

3. กำหนดการใช้ที่ดินเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งห้ามกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของพื้นที่ โดยให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ครอบครองพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลรักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์ตามแนวทางการอนุรักษ์ และหากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ต้องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาความเหมาะสมก่อน

4. ให้มีระบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เหมาะสม ตามขั้นตอนของแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี 3 กรกฎาคม 2533

แหล่งศิลปกรรม

เป้าหมาย

อนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูแหล่งศิลปกรรม เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายแหล่งศิลปกรรม ประกอบด้วยนโยบาย 5 ประการ ดังนี้

1) นโยบายการบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขสภาพความเสื่อมโทรมและอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายอย่างจริงจัง

แนวทางดำเนินการ

1. เร่งรัด ปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและขั้นตอนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม ตลอดจนให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง โดยเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมด้วย
2. ให้ใช้ผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร และกฎหมายสิ่งแวดล้อม เป็นมาตรการสำคัญเพื่อการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมในเมืองและชนบท
3. กำหนดและประกาศเขตอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม เพื่อการคุ้มครองป้องกันสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่มีหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี
4. เร่งรัดให้มีการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและแหล่งศิลปกรรมให้ครบถ้วนทั่วประเทศ และกำหนดเขตประวัติศาสตร์ในเมืองต่างๆ

2) นโยบายเสริมสร้างกลไกการบริหารและการจัดการเพื่อให้การอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

1. กระจายอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น โดยให้คณะอนุกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประจำจังหวัดเป็นองค์กรท้องถิ่น กำหนดแนวทางการควบคุมดูแลแหล่งศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมศิลปกรรมของท้องถิ่น
2. ปรับปรุง/ยกระดับ และขยายฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม
3. สนับสนุนประชาชนและองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล รักษาแหล่งศิลปกรรมทั้งในเมืองและชนบท

3) นโยบายส่งเสริม และเร่งรัดให้มีการอนุรักษ์ และบูรณะแหล่งศิลปกรรม

แนวทางดำเนินการ

1. ให้การอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม เป็นนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และให้กำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ
2. สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน องค์กรเอกชนและประชาชนในการอนุรักษ์

แหล่งศิลปกรรม

3. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมแก่บุคลากรของรัฐ นักการเมืองทุกระดับ สถานศึกษา และองค์กรเอกชนและประชาชนให้กว้างขวาง
4. ส่งเสริมให้เกิดผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้และมีบทบาทในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมของท้องถิ่น
5. ใช้มาตรการด้านเศรษฐกิจเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งศิลปกรรม

4) นโยบายการพัฒนาเมืองและชนบท จะต้องให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม

แนวทางดำเนินการ

1. ให้องค์กรที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลนโยบายการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมมีบทบาทร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาทั้งในเมืองและชนบท
2. หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนหรือภาคเอกชนจะต้องคำนึงถึงความสำคัญของแหล่งศิลปกรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยหลีกเลี่ยงการกระทำที่มีผลในการทำลายสภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรม และต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในกรณีที่เกี่ยวข้อง

5) นโยบายการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรม โดยการอนุรักษ์ให้มีพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่โล่งโดยรอบแหล่งศิลปกรรม

แนวทางดำเนินการ

1. การจัดทำผังเมืองหรือการขยายเมืองใหม่ ให้กำหนดพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่โล่งโดยรอบแหล่งศิลปกรรม เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณค่าของแหล่งศิลปกรรม
2. ประกาศใช้ผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ รวมทั้งออกข้อบัญญัติต่างๆ เพื่อควบคุมการก่อสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้างและการประกอบกิจกรรมบางประเภทในแหล่งศิลปกรรมและบริเวณโดยรอบ
3. หน่วยงานราชการและเอกชนใดที่เป็นผู้ครอบครองพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งศิลปกรรม หากมีความจำเป็นจะต้องขยายหรือปรับปรุงสถานที่ ควรพิจารณาหาทางให้มีการย้ายไปยังที่แห่งใหม่ที่เหมาะสม เพื่อลดความหนาแน่นและสามารถปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดประโยชน์แก่การอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม

นโยบาย
สิ่งแวดล้อมชุมชน

สิ่งแวดล้อมชุมชน

สถานการณ์

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ โดยขาดมาตรการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งการตั้งถิ่นฐานที่ไม่มีรูปแบบ กระจายกระจายไม่เป็นระบบและไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ การขาดบริการพื้นฐานที่จำเป็นและเหมาะสม รวมทั้งมีการตั้งที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยอย่างขาดสุขลักษณะ จนเกิดความเสื่อมโทรมต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน ในปี 2537 มีชุมชนแออัดอยู่ทั่วประเทศ 1,841 ชุมชน เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร 1,041 ชุมชน ในเขตปริมณฑล 480 ชุมชน และในเมืองหลักของภูมิภาค 320 ชุมชน นอกจากนี้ยังเกิดความเสื่อมโทรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โรคเอดส์ โสเภณีเด็ก และสุขภาพจิต ทั้งนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนดังกล่าว มีสาเหตุมาจากการขาดนโยบายและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในชุมชนทุกระดับ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ และไม่มีผลต่อการบังคับใช้จริงจังและต่อเนื่อง ประการสำคัญคือ การขาดผู้นำหรือบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งในชุมชนเมืองระดับต่างๆ และชุมชนชนบทที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปยังขาดจิตสำนึก จิตวิญญาณ และไม่มีความพร้อมในการร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนเกิดขึ้นทั้งในชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และชุมชนที่อยู่อาศัยในป่า โดยเฉพาะในชุมชนเมืองบางชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ไม่มีความพร้อมในด้านการจัดบริการพื้นฐานในการดำรงชีวิต และขาดการวางแผนควบคุมการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานอย่างไร้คุณภาพ เกิดชุมชนแออัด เกิดผู้ด้อยโอกาสทั้งในด้านการศึกษาและการหารายได้ในดำรงชีวิต ในขณะที่ชุมชนชนบทจะมีการเร่งรัดพัฒนาในลักษณะของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม อันเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนทั้งในด้านพฤติกรรมและกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยขาดความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทั้งทางธรรมชาติ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วย

เป้าหมาย

ชุมชนทุกระดับมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ สังคม มรดกทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน ประกอบด้วยนโยบาย 9 ประการ ดังนี้

1) นโยบายกำหนดทิศทางและจัดระเบียบความเจริญเติบโตของชุมชนทุกระดับ โดยคำนึงถึงศักยภาพของธรรมชาติ ระบบวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ประชากร ชีตความสามารถของโครงสร้างบริการพื้นฐาน การบริการสาธารณะ เพื่อให้ชุมชนมีบูรณาการสังคมและสิ่งแวดล้อมที่สงบ สะอาดสวยงาม น่าประทับใจอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดำเนินการ

1. ให้มีการจัดทำแผนโครงสร้างระบบชุมชนทั้งในระดับภาค ระดับอนุภาค ระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน โดยให้ดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
2. วางและจัดทำผังเมืองของชุมชนระดับต่างๆ (ผังโครงสร้างจังหวัด ผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ และผังเฉพาะกิจ ผังชุมชนสุขาภิบาล ผังองค์การบริหารส่วนตำบล) พร้อมกำหนดแผนงาน - โครงการ รวมทั้งให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง
3. กำหนดรูปแบบชุมชนให้เหมาะสม ชุมชนขนาดใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้ใช้รูปแบบภาคมหานคร โดยมีชุมชนหลักเป็นศูนย์กลางและชุมชนบริวารอยู่โดยรอบ ซึ่งถูกแบ่งแยกด้วยพื้นที่สีเขียว ส่วนชุมชนขนาดกลาง (เมืองหลัก) ให้ใช้รูปแบบหลายศูนย์กลาง และชุมชนขนาดเล็กหรือชุมชนชนบทให้ใช้รูปแบบศูนย์กลางเดียว
4. กำหนดแผนการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมหลักในชุมชนให้สอดคล้องเหมาะสมกัน และมีความหนาแน่นของการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ส่วนกิจกรรมที่ขัดแย้งควรแยกออกจากกันหรือจัดให้มีพื้นที่สีเขียวเป็นแนวกันชน

5. กำหนดประเภทและแนวทางการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ดินและบริการพื้นฐาน เพื่อควบคุมการขยายตัวของเมือง รวมทั้งออกกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณดังกล่าว

6. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ข้อกำหนด ข้อบัญญัติผังเมืองระดับต่างๆ ที่จำเป็นและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ที่ดินของชุมชน การจัดสรรที่ดิน และการควบคุมอาคารให้สมบูรณ์และมีผลบังคับใช้อย่างเข้มแข็งจริงจัง รวมทั้งกำหนดมาตรการพิเศษควบคุมพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงในบริเวณเชื่อมต่อระหว่างชุมชน

7. ปรับปรุงการบริหารและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวของรัฐให้มีเอกภาพ ทั้งการกำหนดนโยบาย แผน และการปฏิบัติการ รวมทั้งสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน

8. ใช้มาตรการทางการเงินและการคลังในรูปของ “กองทุนสีเขียว” โดยระดมทุนจากภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และใช้หลักสิทธิในการพัฒนา เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเพื่อการจัดการพื้นที่สีเขียว

2) นโยบายส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพื้นที่ในชุมชนทุกระดับเพื่อการพัฒนาและควบคุมการใช้ที่ดินให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

1. ให้มีการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนตามผังเมืองรวม โดยสอดคล้องกับลักษณะแนวโน้มและศักยภาพเฉพาะของแต่ละพื้นที่

2. นำมาตรการจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองมาใช้เป็นกลไกส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่และควบคุมการใช้ที่ดินในชุมชน ด้วยการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้าร่วมในการพัฒนาที่ดิน โดยรัฐจะต้องระดมทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างบริการพื้นฐานเข้าไปรองรับอย่างเหมาะสม

3. โครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและดำเนินการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวให้เหมาะสม

3) นโยบายส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทั้งชุมชนเดิมและชุมชนเมืองใหม่ในรูปแบบชุมชนเมืองสมบูรณ์แบบ

แนวทางดำเนินการ

1. พัฒนาและควบคุมการเจริญเติบโตของชุมชนเดิมให้สอดคล้องกับข้อจำกัดทางธรรมชาติและเป็นไปตามบทบาท ทั้งในระดับภาค ระดับอนุภาค ระดับจังหวัด โดยให้ความสำคัญเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นแนวกันชนระหว่างชุมชนเดิมและชุมชนเมืองใหม่ การสร้างสิ่งแวดล้อมด้านสถาปัตยกรรมเพื่อภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกันระหว่างชุมชนและการส่งเสริมภูมิทัศน์ของธรรมชาติ

2. กำหนดพื้นที่ตั้งโครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ที่จะจัดตั้งเป็นชุมชนเมืองใหม่สมบูรณ์แบบ เพื่อป้องกันการเจริญเติบโตอย่างไร้รูปแบบ โดยมีหลักการการเลือกที่ตั้งของเมือง และสร้างสาธารณูปโภคที่สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และบทบาทหน้าที่ของชุมชนเมืองที่ได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้โดยไม่นำพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางธรรมชาติและเขตอุบัติเหตุมาเป็นพื้นที่พัฒนา

4) นโยบายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสงวนที่ดินเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับเป็นพื้นที่ที่สร้างความสดชื่น และส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนและประชากรในอนาคตอย่างเพียงพอ

แนวทางดำเนินการ

1. ส่งเสริมการใช้พื้นที่สาธารณะ และที่ราชพัสดุ เป็นสวนสาธารณะทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยให้มีสัดส่วนตามมาตรฐานของรัฐ และกระจายให้ทั่วถึงทุกชุมชน รวมทั้งจัดภูมิทัศน์พร้อมทั้งองค์ประกอบต่างๆ เพื่อการนันทนาการอย่างเหมาะสม

2. อนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่รัฐสำรวจและขึ้นทะเบียนไว้ พื้นที่ชายฝั่งทะเล เขตรักษาพืชพันธุ์ เขตสงวนชีวลัย เขตสงวนไว้เพื่อการศึกษาทางวิชาการ เขตป่าสงวนหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตชุมชนโบราณ เขตอุทยานประวัติศาสตร์และบริเวณที่มีคุณค่าทางด้านระบบนิเวศที่อยู่ประชิดกับชุมชน เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นสถานที่เพื่อการนันทนาการ

3. ควบคุมการใช้ประโยชน์หรือสงวนไว้ซึ่งพื้นที่โดยรอบชานเมือง ที่มีสมรรถนะที่ดินเหมาะสมกับการเกษตรกรรม เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว โดยใช้หลักสิทธิในการพัฒนา

5) นโยบายการให้ท้องถิ่นเร่งรัดและดำเนินการสร้างจินตภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ดีในชุมชนทุกระดับ

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบศาสนสถาน โรงเรียน โบราณสถาน อนุสาวรีย์ หรือชุมชนโบราณ เพื่อเป็นเขตกันชน หรือให้มีที่อยู่อาศัยหนาแน่น เบาบาง รวมทั้งจัดให้มีภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมบริเวณพื้นที่สีเขียวที่ชัดเจน

2. กำหนดเขตส่งเสริมและควบคุมการขยายตัวของอาคารในแนวสูงให้สอดคล้องกับการใช้ที่ดิน การจัดบริการสาธารณูปโภค ความปลอดภัยของสถานที่ราชการสำคัญ และบริเวณที่สมควรรักษาไว้เป็นพิเศษ

3. ส่งเสริมการจัดภูมิทัศน์ของถนน พื้นที่โล่งว่างในชุมชน และพื้นที่สีเขียวให้สวยงาม ปราศจากมลพิษของป้ายโฆษณา อุปกรณ์การสาธารณูปโภคและสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมข้างเคียง

6) นโยบายส่งเสริมการพัฒนาชุมชนชนบทให้เป็นชุมชนสมบูรณ์แบบ ซึ่งรวมถึง การพัฒนาด้านอาชีพ แหล่งงาน การตลาด การบริการสังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวทางดำเนินการ

กำหนดและจัดทำผังการพัฒนาชุมชนชนบทให้รวมกลุ่มกัน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเอกลักษณ์ วิถีชีวิตของชุมชน และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสังคม โดยการจัดที่อยู่อาศัยให้ใกล้แหล่งงาน จัดระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาพื้นที่สีเขียว ทั้งนี้โดยมีศาลาประชาคม ศาสนสถาน และโรงเรียน เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมสังคมของชุมชน

2. ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการส่งเสริมการประกอบอาชีพ แหล่งงาน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่นำไปสู่การรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน รวมทั้งการสร้างระบบตลาดให้รองรับการผลิต โดยให้เอกชนเข้ามามีบทบาทร่วม

3. เร่งรัดการพัฒนาบริการด้านการศึกษา การจัดบริการสาธารณสุขและระบบ สาธารณูปการอื่นๆ ที่จำเป็น รวมทั้งการปลูกฝังจริยธรรม

7) นโยบายการผสมผสานแผนโครงสร้างบริการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชุมชน ทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

1. เร่งรัดจัดทำแผนการลงทุนโครงสร้างบริการพื้นฐานระยะยาวสำหรับชุมชนให้ สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดิน ทั้งนี้โดยส่งเสริมให้หน่วยงานท้องถิ่นรับผิดชอบทั้งในด้านการ ลงทุนและการจัดการอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้าร่วม ลงทุนตามขอบเขตแผนการจัดการที่ภาครัฐกำหนด

2. ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร และโครงสร้าง บริการพื้นฐาน เพื่อประโยชน์ในการประสานการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานของรัฐและภาค เอกชนให้มีประสิทธิภาพ

3. สนับสนุนประชาชน ชุมชน และองค์กรเอกชน เพื่ออาสา ร่วมกันพัฒนาและ ดูแลรักษาโครงสร้างบริการพื้นฐาน พื้นที่สีเขียว โดยรัฐให้ความร่วมมือและช่วยเหลือทาง ด้านเทคนิค และวัสดุเท่าที่จำเป็น

8) นโยบายยกระดับมาตรฐานที่อยู่อาศัยโดยการส่งเสริมอาชีพ การตลาด และ การบริการสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมชุมชนให้ได้มาตรฐาน ที่เหมาะสม

แนวทางดำเนินการ

1. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและจัดหาแหล่งงานใกล้ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในชุมชน รวมทั้งการขยายบริการด้านการเงินในระบบกองทุนเพื่อการอยู่อาศัยที่ผ่อนปรนระยะเวลาการกู้ยืม เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าสู่ระบบตลาดที่อยู่อาศัยราคา ประหยัดได้

2. กำหนดองค์ประกอบและมาตรฐานที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยของชุมชน ทุกระดับ ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความเป็นไปได้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

3. ปรับปรุงและฟื้นฟูชุมชนแออัดที่มีสภาพเสื่อมโทรม โดยให้ท้องถิ่นเป็นองค์กรกลางในการประสานงานการจัดทำผังเฉพาะ เพื่อฟื้นฟูชุมชน รวมทั้งควบคุมการเกิดใหม่ของพื้นที่เสื่อมโทรมของชุมชน

4. สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาหาวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยราคาประหยัด รวมทั้งส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปสู่การผลิตในระบบตลาด

5. ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสร้างที่อยู่อาศัยราคาประหยัด และอาคารเช่าสำหรับผู้มีรายได้น้อยให้มากขึ้น โดยให้อยู่ใกล้แหล่งงาน

6. ปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชนของตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายเฉพาะ เพื่อดูแลชุมชนแออัด

9) นโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรับทราบข้อมูลและมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน

แนวทางดำเนินการ

1. ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับในการกระจายอำนาจ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน รวมทั้งเอื้ออำนวยให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ

2. สนับสนุนการฝึกกำลังของสถาบันครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งสถาบันศาสนา เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนและยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านจิตใจ และวัฒนธรรมของคนในสังคม

3. สร้างความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน และสร้างจิตสำนึก จิตวิญญาณ ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมชุมชน และมีพฤติกรรมร่วม

4. สนับสนุนการพัฒนาและจัดระบบฐานข้อมูลสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้มีมาตรฐานเดียวกันและมีการเชื่อมโยงโครงข่ายของระบบข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน

5. ปรับปรุงการบริหารและการจัดการของภาครัฐในการดำเนินงานและการบังคับใช้นโยบาย แผน กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

6. ในส่วนของประชาชนให้นำหลักการผู้ก่อให้เกิดมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบในการบำบัด ฟื้นฟู หรือชดเชยค่าเสียหายเป็นมาตรการบังคับใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับชุมชนในการติดตามควบคุมสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ในส่วนของผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดมลพิษ ให้นำหลักการดำเนินคดีอาญาและทางแพ่งมาใช้กับผู้รับผิดชอบ เพื่อให้เพิ่มความระมัดระวังด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติตามให้รอบคอบ

**นโยบาย
การศึกษาและประชาสัมพันธ์
เพื่อสิ่งแวดล้อม**

การศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์

ปัจจุบันการให้การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ได้มีการสอดแทรกสาระด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว แต่ยังไม่สามารถเสริมสร้างและปลูกฝังค่านิยมให้ประชาชนเกิดความตระหนัก และมีทักษะในการประเมินสถานภาพ รวมทั้งเกิดการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากขาดความต่อเนื่อง และขาดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม รวมทั้งขาดบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาการศึกษา

ส่วนการประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละหน่วยงานนั้น ยังไม่เป็นระบบ ขาดทิศทาง การดำเนินงานที่ชัดเจนและไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เนื่องจากการขาดนโยบายหลักและแผนการประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ การขาดเครือข่ายระบบข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การขาดการจัดระเบียบและแนวทางการพัฒนาสารสนเทศสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ การขาดกลไกที่จะอำนวยความสะดวกการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชนและประชาชน รวมทั้งการขาดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

การที่ประเทศไทยยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ส่วนหนึ่งเนื่องจากประชาชนและชุมชนยังไม่มีสมรรถนะที่เข้มแข็ง และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมคิด และร่วมทำอย่างเพียงพอ รวมทั้งการให้การศึกษาและการประชาสัมพันธ์ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่จะทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละบุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่จะช่วยส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นได้

เป้าหมาย

ชุมชนทุกระดับและประชาชนมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณ รวมทั้งมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่เหมาะสม

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

1) **นโยบายส่งเสริมการให้การศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การร่วมคิด ร่วมทำ และเรียนรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ**

แนวทางดำเนินการ

1. เร่งรัดให้มีการพัฒนาและจัดรูปแบบสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เป็นรูปธรรม พร้อมจัดตั้งศูนย์ระบบเครือข่ายข้อมูลในระดับที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจระหว่างกลุ่มบุคคลทุกระดับอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
2. ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้เต็มรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียน การสอน ให้แก่สถาบันการศึกษาทุกระดับอย่างเหมาะสม
3. ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษา ทั้งในระดับนานาชาติ และภูมิภาค รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม
4. พัฒนาบุคลากรผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของสิ่งแวดล้อม เพื่อการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างจิตสำนึก รวมทั้งการส่งเสริมการสอนด้านวิชาชีพ และด้านเทคนิคเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

2) **นโยบายส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดแนวร่วมกับประชาชน**

แนวทางดำเนินการ

1. ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการร่วมช่วยเหลือราชการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 6 (1) และ 6 (4)

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยการประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนทุกประเภท ในการวางแผนการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อต่างๆ รวมทั้งเร่งรัดและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อที่มีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมการสร้างผู้นำท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม และเยาวชนพิทักษ์สิ่งแวดล้อมทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นแกนนำในแต่ละสภาพท้องถิ่น
4. สนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งในระบบโรงเรียนของภาครัฐ ภาคเอกชน และห้องสมุดประชาชนในระดับชาติ จังหวัด และท้องถิ่น

3) นโยบายส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชนมีส่วนร่วมส่งเสริมการให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชนรวมตัวเป็นเครือข่าย และจัดตั้งกองทุนเพื่อสิ่งแวดล้อมของแต่ละกิจการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้องค์กรเอกชน และชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นเครือข่ายทั้งระดับเมือง และชนบท
2. ประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรเอกชน ในการปรับปรุงระบบข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรการฝึกอบรมต่างๆ
3. ส่งเสริมโครงการความร่วมมือในการรณรงค์สิ่งแวดล้อมและการแลกเปลี่ยนข้อสนเทศและความรู้ทางวิชาการที่ทันสมัยกับต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ
4. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว และชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อม

4) นโยบายพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ

แนวทางดำเนินการ

1. จัดตั้งหน่วยงานศูนย์กลางเพื่อการบริหารเครือข่ายงานด้านระบบสารสนเทศระหว่างหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ระหว่างภาครัฐ เอกชน และระหว่างประเทศ

2. จัดระบบสารสนเทศสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมสอดคล้องกับการจัดระบบสารสนเทศด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพต่อการจัดทำระบบสารสนเทศสิ่งแวดล้อม
3. ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและประยุกต์ใช้สารสนเทศ เพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศ
4. สนับสนุนและจัดให้มีการถ่ายทอด เผยแพร่สารสนเทศสิ่งแวดล้อมต่อกิจการของรัฐ และกิจการสาธารณะอย่างกว้างขวาง
5. สนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากร เครื่องมือ และงบประมาณแก่แหล่งสารสนเทศสิ่งแวดล้อมทุกระดับ

นโยบาย
เทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

เทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อให้มีการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งในส่วนของเทคโนโลยีเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และเทคโนโลยี เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีด้านพันธุวิศวกรรมด้านพืชและสัตว์ เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ แต่การพัฒนาเทคโนโลยีในระยะที่ผ่านมายังไม่อาจถือได้ว่าอยู่ในระดับที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตให้กว้างขวางได้ เนื่องจากเทคโนโลยีที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีต้นแบบที่ยังไม่สามารถนำมาพัฒนาและผลิตในเชิงพาณิชย์ได้ รวมทั้งไม่มีการคำนึงถึงความเหมาะสมกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ และทักษะในการพัฒนาเทคโนโลยี ยังเป็นข้อจำกัดที่สำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ เพราะรัฐเองแม้จะเห็นความสำคัญในด้านนี้มากขึ้น แต่ก็ได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนหรือสนับสนุนภาคเอกชน ซึ่งมีความพร้อมมากกว่ารัฐให้มีการพัฒนาเทคโนโลยี

เป้าหมาย

มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อป้องกันและขจัดปัญหาภาวะมลพิษ และอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยนโยบาย 2 ประการ ดังนี้

1) นโยบายส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ เพื่อการจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

1. เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สามารถพึ่งตนเองได้และเกื้อหนุนสอดคล้องในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ โดยเน้นเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการผลิตทั้งในภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมสอดคล้องในทุกระดับ
2. เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคี และทวิภาคี เพื่อการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการเกษตร สาธารณสุข และอุตสาหกรรม รวมทั้งเทคโนโลยีพันธูวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ และเพื่ออุตสาหกรรมการเกษตร โดยเน้นการวิจัยเชิงสหวิทยาการเพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ
3. ใช้มาตรการด้านการเงิน การคลัง เป็นสิ่งจูงใจและสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
4. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เป็นระบบ และทันสมัย เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหาร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

2) นโยบายส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประยุกต์ใช้เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

แนวทางดำเนินการ

1. ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และประเมินความเหมาะสมของเทคโนโลยี เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งเทคโนโลยีเพื่อการบำบัดของเสียในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชน รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ประหยัดพลังงาน และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย เพื่อสร้างฐานความแข็งแกร่งด้านเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ใช้มาตรการการเงิน การคลัง เพื่อกระตุ้นและเกื้อหนุนให้ภาคเอกชนพัฒนาสมรรถนะของเทคโนโลยี ทั้งในกระบวนการผลิตสินค้า บริการและกระบวนการบำบัดของเสีย ให้เหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานสากล
3. เสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรในภาครัฐ และสถาบันการศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
4. ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เป็นระบบและทันสมัย เพื่อสร้างฐานข้อมูล การแพร่กระจายมลพิษ และเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีระบบและเป็นมาตรฐานสากล

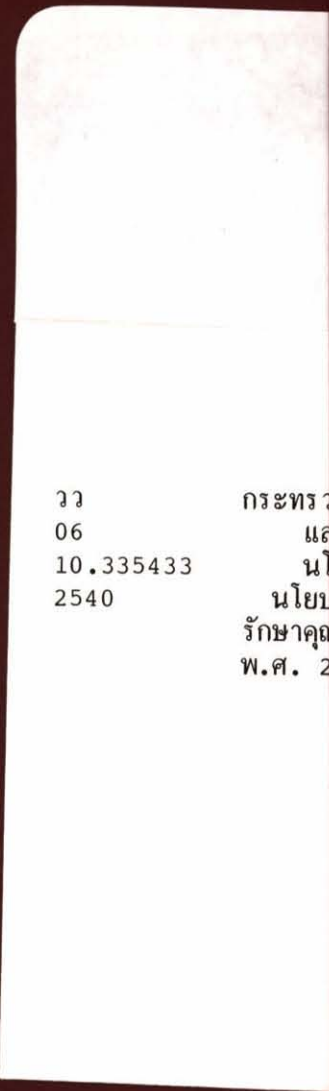
6. เสริมสร้างการสร้างภูมิปัญญา และการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการรักษาสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน

7. เร่งรัดการผลิตบุคลากรในทุกระดับของเทคโนโลยี ในสาขาที่ขาดแคลนและคาดว่าจะมีความต้องการสูงในอนาคต รวมทั้งการสร้างบุคลากรในเชิงรุกอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานกำลังสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีในระยะยาว

8. ปรับปรุงกลไกการบริหาร การศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีให้เป็นระบบเหมาะสม โดยให้มีบทบาททั้งในด้านการสนับสนุน การชี้แนะ และการพัฒนาเทคโนโลยีของภาคเอกชน

ออกแบบและจัดพิมพ์โดย

บริษัท อินทิเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด
โทรศัพท์/โทรสาร 5852076, 5860837

๖๖
๐๖
10.335433
2540

กระทรวง
และ
น
นโยบาย
รักษาคุณ
พ.ศ. 2

คณะอนุกรรมการสร้างนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

1. นายจรูญ ชีวีรักษ์วิญญู	ประธานอนุกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	รองประธาน
อนุกรรมการ
3. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
4. ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
5. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
6. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
7. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
8. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
9. ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
10. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
11. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการค้า
การลงทุน	อนุกรรมการ
12. ผู้แทนสำนักงานประมง	อนุกรรมการ
13. ผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ	อนุกรรมการ
14. ผู้แทนกรมการขนส่งทางบก	อนุกรรมการ
15. ผู้แทนกรมการขนส่งทางเรือ	อนุกรรมการ
16. ผู้แทนกรมการขนส่งทางอากาศ	อนุกรรมการ
17. ผู้แทนกรมการขนส่งทางบก	อนุกรรมการ
18. นายถิรสิทธิ์ ปิ่นกิมกิมพันธุ์	อนุกรรมการ
19. นายประเวศ งามณี	อนุกรรมการ
20. นายประวิทย์ งามณี	อนุกรรมการ
21. นายอภินันท์ งามณี	อนุกรรมการ
22. นายสุวิทย์ งามณี	อนุกรรมการ
23. นายสุวิทย์ งามณี	อนุกรรมการ
24. นายสุวิทย์ งามณี	อนุกรรมการ
25. นายสุวิทย์ งามณี	อนุกรรมการ
26. นายสุวิทย์ งามณี	อนุกรรมการ
27. นายสุวิทย์ งามณี	อนุกรรมการ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2540 - 2559

ปีงบประมาณ 2540
จำนวน 2,500 เล่ม

ปีงบประมาณ 2540
จำนวน 3,000 เล่ม

เจ้าชอง
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และสิ่งแวดล้อม

ISBN
974-7578-82-1

ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์
กองนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

สนับสนุนการจัดพิมพ์
(ครั้งที่ 21)
สำนักงานโครงการเพื่อการพัฒนา
แห่งสหประชาชาติ (UNDP)

